

SVENSKA AKADEMIEN

2023

Svenska språket Historiskt snabb förändring / Rädda överkalixmålet
/ Äntligen Ö **Svensk litteratur** Vad är en klassiker? / Flaskpost till framtiden
/ Rose Lagercrantz älskar mirakel **Världens litteratur** Jon Fosses
tysta språk / Sjön om särlingar / Hotat kulturarv i Kiev

Svenska Akademiens uppdrag är att främja

Svenska språket

Akademien arbetar för ett gemensamt, rikt och levande språk som alla ska ha möjlighet att bruka och utveckla.

Litteraturen inom det svenska språkområdet

Akademien vårdar och tillgängliggör det svenska litterära kulturarvet och verkar för den fortsatta utvecklingen av litteraturen.

Världens litteratur

Genom Nobelprisarbetet bidrar Akademien till dialogen kring och utvecklingen av världens litteratur.

Innehåll

Ständige sekreterarens
berättelse 8

Svenska språket

Språkvård i takt med tiden 12
Svenskan förändras historiskt snabbt.

Språkkänslan påverkar
svenskans utveckling 18

David Håkansson, ny akademiledamot, om
språklig gemenskap.

Kan ett språk räddas? 20
Överkalixmålet håller på att försvinna.

Äntligen Ö 22
Det 39:e och sista bandet av SAOB är klart.

Quiz 23
Tio ord från det sista bandet av SAOB.

Svensk litteratur

Läsare bortom tiden 24
Vad är en klassiker? Vilka texter lever vidare,
och varför?

Flaskpost till framtiden 30
Anna-Karin Palm, ny akademiledamot, om
odödliga texter.

Minnesteckning över
Emilie Flygare-Carlén 32

Intervju med akademiledamot **Ellen Mattson**
som fördjupat sig i 1800-talsförfattaren.

Nyskapande realism 33

Intervju med akademiledamot **Horace Engdahl**
om *Ottar Trallings levnadsmålning*.

»Jag älskar mirakel« 34

Rose Lagercrantz tar sina läsares oro på allvar.

Prisade lärare tipsar om läsning 38

Böcker att läsa tillsammans med barn och unga.

Internationell litteratur

Jon Fosse 40

Nobelpriset i litteratur 2023.

Ett tyst språk 42

Ur **Jon Fosses** Nobelföreläsning.

Särlingar leder vägen 46

Intervju med **Sjón**, mottagare av Svenska Akademiens
nordiska pris 2023.

»Flyglarmen går ofta« 48

Miljontals historiska dokument riskerar att förstöras vid
Nationalbiblioteket i Kiev.

Oordning med historiska rötter 50

Därför gick det snett när de första tio ledamöterna
signerade stadgarna 1786.

Jon Fosse, sidan 40

Sjón, sidan 46

Rose Lagercrantz, sidan 34

Verksamheten

Svenska Akademiens ledamöter 54

Svenska Akademiens organisation 58

Priser och stipendier 2023 59

Kalendarium 2023 62

Förvaltade stiftelser 65

Ekonomisk information

- 67 Ekonomisk information
- 70 Finansiell sammanfattning av räkenskapsåret 2023
- 72 Värdepappersportfölj och fastighetsinnehav
- 75 Årsredovisning 2023
- 76 Förvaltningsberättelse
- 80 Resultaträkning
- 81 Balansräkning
- 83 Förändringar i eget kapital
- 84 Noter
- 97 Revisionsberättelse

Illustratören **Jenny Svenberg Bunnel** har gjort årets tolkning av Akademiens lagerkrans och samtliga illustrationer i denna verksamhetsberättelse.

Svenska Akademiens verksamhetsberättelse 2023
Produktion Adlersson Heath AB
Redaktörer Lisa Tallroth och Ingrid Heath
Art director Lars Rodvaldr
Prepress och tryck Italgraf Media AB 2024

En afton om Per Wästbergs författarskap

En kulen novemberkväll firades akademiledamoten **Per Wästbergs** 90-årsdag med en litterär afton kring hans författarskap. Under kvällen reciterade flera ledamöter passager ur Per Wästbergs verk, inte minst den senaste boken *Tidvatten* där han reflekterar kring, minns och summerar mer än 80 års skrivande.

”Jag består numera av förrunnen tid, passerade orter”

Ur Per Wästbergs roman *Tidvatten*.

FOTO: CORNELIA JÖNSSON

Samling för det fria ordet

Den 22 mars bjöd Svenska Akademien in till *Thought and Truth under Pressure*, en konferens om dagens hot mot yttrandefrihet och demokrati. Gästande talare var historikern **Timothy Snyder**, journalisten och

poeten **Yirgalem Fisseha Mebrahtu**, antropologen **Cathrine Thorleifsson**, journalisten **Peter Pomerantsev** samt författarna **Arundhati Roy** och **Sofi Oksanen** (bilden).

Gunnel Vallquists arkiv

Författaren, översättaren och akademiledamoten **Gunnel Vallquist** (1918–2016) donerade sitt personarkiv till Svenska Akademien. Detta är nu förtecknat och kommer på sikt att bli helt tillgängligt för forskning.

FOTO: LEIF R. JANSSON/TT

Read Hour

Den 8 september arrangerade Läs rörelsen årets Read Hour, som stöts av Svenska Akademien. Under en symbolisk timme uppmärksammade läsande förebilder, däribland flera akademiledamöter, läsningens betydelse.

Gustaf Wasa i Börssalen

Som en del i firandet av **H.M. Konung Carl XVI Gustafs** femtio år på tronen uppfördes under en kväll i juni en konsertant version av 1700-talsoperan *Gustaf Wasa* i Börssalen. Från kungafamiljen närvarade kungen, drottningen, kronprinsessan och prins Daniel.

FOTO: RICKARD L. ERIKSSON

I vimlet på Bokmässan

Svenska Akademiens monter på Bokmässan var välbesökt och bland annat fördes samtal om klassiker, yttrandefrihet och svenska språket. Flera av Svenska Akademiens priser delades ut. Många besökare försökte lösa ordquizen i förra årets verksamhetsberättelse. Årets utmaning finns på sidan 23.

FOTO: RICKARD L ERIKSSON

FOTO: VATIKANEN

Vatikanen digitaliserar Kristinas bibliotek

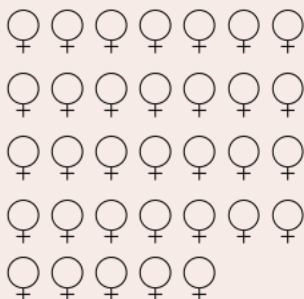
Svenska Akademien stödjer genom en donation till Vatikanbiblioteket digitaliseringen av religiösa, vetenskapliga, litterära och historiska texter från **drottning Kristinas** bibliotek.

”Det var före gryningen. Jag sprang ner ensam för att se tomma gator. Och varje rads ankomst var som en uppenbarelse.”

Akademiledamoten **Jila Mossaed** sommarpratade i P1 den 16 augusti 2023 om sin resa mot ordens hemliga paradis. Programmet finns tillgängligt på SR Play.

FOTO: SVERIGES RADIO

33 kvinnor (45 %)

34 män (47 %)

Under 2023 delade Akademien ut priser, stipendier, anslag och bidrag med ett totalt belopp om 20,5 miljoner kronor. 14,9 miljoner kom från Akademiens egna medel och 5,6 från de stiftelser som förvaltas av Akademien. Akademien har även i uppdrag att dela ut medel som finansieras av stiftelser och organisationer utanför Akademien; under 2023 totalt 2,9 miljoner kronor. Av de totalt 73 mottagarna av priser och stipendier var 33 kvinnor (45 %) och 34 män (47 %). De resterande 6 priserna delades ut till organisationer av olika slag.

SVENSKA AKADEMIENS UPPDRAG att arbeta för det svenska språket utgår från övertygelsen om vikten av ett rikt och nyanserat språk för kommunikation, utbyte och utveckling på snart sagt alla områden och alla nivåer. Språkets betydelse för det öppna och civiliserade samhället kan vi ta för given, men det skall konstateras att arbetet för språkets rikedom och ordens frihet inte alltid har följt parallella banor.

År 1766, tjugo år innan Svenska Akademien instiftades, hade Sverige fått en tryckfrihetsförordning: den första i Europa och ett föredöme för andra länder. Med tryckfrihetsförordningen följde en ökad öppenhet, men efter bara några år stramades banden åt igen och restriktionerna följde på varandra. Ordens villkor blev allt strängare och det som brukar kallas järnåren varade till år 1809, då tryckfriheten återinfördes. Det måste medges: den som inledde restriktionerna för den nyfödda tryckfriheten var samma kung som år 1786 skulle instifta Svenska Akademien, Gustaf III. Föreställningarna om språkets bästa och samhällets bästa har inte alltid gått i takt, men historien visar att de behöver ses som just oskiljaktiga.

INNEBÖRDEN AV tryckfriheten 1766 var att böcker inte längre skulle granskas innan de fick tryckas, som regeln hade varit då systemet påbjöd censur. Men den nyvunna friheten var betingad. När boken väl var publicerad kunde författaren åtalas för olagligt innehåll. En inflytelserik ledamot av denna akademi, Carl Gustaf af Leopold, skulle komma att bekymra sig för den osäkerhet detta medförde. Han utvecklade en plan för hur författare skulle kunna begära att få sina verk granskade innan de publicerades, så att de inte riskerade att åtalas i efterhand. Leopolds bemödanden

gagnade författarna mer än yttrandefriheten som sådan, men i processen beredde han också marken för en mycket tidig lagstiftning om upphovsrätt.

ÄGANDERÄTT TILL ORD och yttring å ena sidan och ansvarsskyldighet för ord och yttring å den andra har följt varandra genom en mängd förhandlingar, begränsningar och frigöranden genom tiderna. Att utvecklingen när det gäller yttrandefrihet och demokrati nu är illavarslande behöver knappast påpekas.

Auktoritära inskränkningar i många länder är en sida av det hela, påverkanskampanjer som utnyttjar modern teknologi är en annan. För att belysa problemet inbjöd Akademien i våras en rad auktoriteter från flera länder till ett seminarium om hoten mot åsikts- och yttrandefriheten. I mer konkret mening har Akademien under året verkat för ordens frihet och bevarande genom stöd för anskaffning av digitaliseringsutrustning till Ukrainas nationalbibliotek, där det ryska anfällskriget vid sidan av allt annat hotar kulturarvets bevarande. Utrustningen togs i drift före sommaren och skall stödja dokumentationen och det fria tillgängliggörandet av bibliotekets unika samlingar. Arbetet är i första hand inriktat på handskrifter från 1000-talet till 1700-talet.

FOTO: RICKARD L. ERIKSSON

Ordens frihet för samhällets bästa

Föreställningarna om språkets bästa och samhällets bästa har inte alltid gått i takt, men historien visar att de behöver ses som just oskiljaktiga.

FOTO: SAMUEL UNÉUS

ARBETET MED ORDENS frihet, bevarande och omvårdnad tar sig olika former, och i Svenska Akademiens stadgar står skrivet att Akademien skall utarbeta ”en Svensk ordbok och Gramatica”. Båda uppgifterna visade sig komplicerade, men i synnerhet ordboksarbetet har krävt många överväganden och ansatser. En tidig tanke var att ledamöterna skulle ta hand om en eller två bokstäver var. Den planen visade sig ogenomförbar och det skulle dröja närmare hundra år innan ett konkret arbete med det som skulle bli *Svenska Akademiens ordbok*, SAOB, kunde ta form. Det första häftet utgavs år 1893, efter ett decennium av förberedelser. Arbetet har fortsatt utan avbrott men inte utan problem. Ambitionsnivån har skiftat, metoderna har ändrats, tidplanerna förskjutits och kostnaderna ökat. Drygt 1,2 miljarder kronor i dagens penningvärde har Akademien avsatt för denna ordbok, som i gengäld har utvecklats till en helt unik dokumentation av vårt språk och samtidigt en kulturhistorisk skattkammare som inbjuder till fascinerande utflykter i de föreställningsvärldar som orden rymmer.

DET FINNS JÄMFÖRBARA ordböcker för några andra språk - engelska, tyska och nederländska - men inte för ett så litet språk som svenskan. När ordboken passerade två hyllmeter var slutet knappt skönjbart, men i dag har jag framför mig det sista bandet, helt nyligen utkommet av trycket. Det är ett privilegium att vara den ständige sekreterare som får tillkännage färdig-

ställandet av denna kulturklenod, denna humanistiska infrastruktur som är resultatet av en väldig mängd bemödanden hos Akademiens ledamöter genom tiderna och ordboksredaktionens herkuliska insatser genom generationer.

Samtidigt: så snart slutpunkten kunde skönjas framträdde nästa utmaning. När det sista av denna halva miljon ord är förklarad har beskrivningen av de första orden nått den aktningsvärda åldern av 130 år. SAOB behöver helt enkelt uppdateras. En välfungerande produktionslinje fanns ju redan hos ordboksredaktionen, men stora delar av finansieringen hade kommit genom privilegiet på *Post- och Inrikes Tidningar*, ett privilegium som i dessa dagar är avskaffat. Det framstod inte som görligt att kapa stödet till andra verksamheter inom svenska språket och litteraturen med 10-20 miljoner kronor per år för att uppdatera den historiska ordboken, men dilemma löstes genom en helt ny form av samarbete. Den 1 januari 2024 inleds den systematiska uppdateringen av SAOB till en digital andra upplaga med finansiering från ett konsortium som förutom Svenska Akademien består av Riksbankens Jubileumsfond, Helge Ax:son Johnsons stiftelse, Vitterhetsakademien och Svenska litteratursällskapet i Finland. Vi är mycket glada för detta värdefulla samarbete, och Akademien kommer alltid att svara för att SAOB hålls tillgänglig för alla. Uppdateringsarbetet förväntas bli fullbordat på sju år och därefter erbjuds staten att ta över ordboken, ett naturligt hem för ett verk av detta slag.

EN SÅ MONUMENTAL resurs som SAOB lär knappast ha varit vad Gustaf III avsåg när han påbjöd en

”Svensk ordbok”. Snarare tänkte han sig en hanterbar samtidsordbok i ett eller två band av det slag som Akademien också erbjuder. *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien*, SO, utgavs i sin första upplaga år 2009, andra upplagan utkom år 2021 i digital form, tillgänglig som app och på webbplatsen där alla Akademiens språkliga resurser är samlade, svenska.se. Som bekant erbjuder Akademien också, i *Svenska Akademiens ordlista*, råd för ordens stavning, böjning och uttal, med mycket kortfattade innehållsliga beskrivningar. SAOL har utgivits sedan 1874 och den fjortonde upplagan utkom år 2015. Det är nu dags för en ny upplaga, och i arbetet med den har Svenska Akademien glädjen att kunna ingå samarbete med Torsten Söderbergs stiftelse. Den nya upplagan blir, som tidigare, tillgänglig digitalt som app och på svenska.se men också i tryckt form.

FRIA ORD TILL fritt förfogande erbjuds som vanligt i apparna för SO och SAOL samt via webbplatserna saob.se, svenska.se och litteraturbanken.se, där numera 11 000 böcker ur det litterära kulturarvet finns att utforska.

AKADEMIENS BOKUTGIVNING har under året inbegripit en volym i klassikerserien: Fredrik Cederborghs *Ottar Trallings levnadsmålning*, utgiven och kommenterad av Ljubica Miočević och med inledning av herr Engdahl. Vidare publicerades fru Mattsons minnes-teckning över *Emilie Flygare-Carlén* och herr Wästbergs *Tidvatten*, som också delas ut som årets julbok. Därutöver har Akademien givit ut en engelsk översättning av fru Carlbergs biografi över Alfred Nobel: *Nobel. The Enigmatic Alfred and His Prizes*. Förutom de sedvanliga handlingarna och en ny upplaga av boken om Akademien, *Snille och smak*, författad av Bo Svensén, har utgivningen också omfattat en ny upplaga av Akademiens stadgar, med inledningar om deras texthistoria och juridiska bakgrund.

AKADEMIENS STOLAR är och förblir 18, men det är långt ifrån alltid som antalet ledamöter har varit så stort. I dag har Akademien blivit fulltalig igen, även om förkylningstider gör att inte varje stol kring vårt bord är fylld. Det är med stor glädje vi hälsar de nya ledamöterna, herr Håkansson och fru Palm, välkomna.

I RUNDA TAL SAMLAR SAOB en halv miljon ord, SAOL 125 000 ord och *Svensk ordbok* 65 000 ord. Så många ord behöver ingen till vardags, men i dem ryms vårt förflytna, vår samtid och vår framtid. Alla orden är fria, står till vårt förfogande för att kommunicera, interagera, formulera fantasier, drömmar, mål. Årets mottagare av Nordiska priset, den isländske författaren Sjón, erbjöd oss en värtalig bild av ordens makt - och demonstrerade samtidigt hur långt det går att nå med mycket få ord. I dikten ”Ars poetica”, ’Dikt-konsten’, återknyter han till en lång tradition av långa utläggningar om hur poesin fungerar. Sjöns eget bud om litteraturens kraft lyder i sin knappa helhet, här översatt av John Swedenmark:

det händer sig i dikter
att dimman som lättar
tar berget med sig

JAG HOPPAS ATT mina egna ord skall äga någon kraft när jag därmed tillönskar er alla en god jul och ett gott nytt år. ✦

Mats Malm vid
Svenska Akademiens
högtidssammankomst
den 20 december 2023

»Drygt 1,2 miljarder kronor i dagens penningvärde har Akademien avsatt för denna ordbok, som i gengäld har utvecklats till en helt unik dokumentation av vårt språk«

ILLUSTRATION: JENNY SVENBERG BUNNELL

Språkvård i takt med tiden

Digitaliseringen tycks leda oss in i en ny period av snabb språklig förändring. Men landets ledande språkvårdande instanser behåller lugnet.

DET ÄR DAGS FÖR en ny, femtonde upplaga för Svenska Akademiens ordlista, SAOL. Arbetet påbörjades under 2023 och huvudredaktör Louise Holmer granskar nu skärmen framför sig. Hon konstaterar att det bara under det senaste dygnet har dykt upp ett antal förslag på ord som bör införlivas i SAOL.

- Här har vi till exempel *mommig* som ska beteckna en person som förstör en god stämning. Någon annan föreslår verbet att *prosa*, som ska ha samma betydelse som *nysa* men ligga närmare uttrycket *prosit*. Sedan finns här också ett förslag om *skärmfylla*. Enligt förslagsställaren ska det betyda 'yrsel efter för lång, digital sittning'.

LOUISE HOLMER ÄR VAN. Svenska språket och dess ord engagerar. Men det ska mer till än att en entusiastisk förälder vill sprida sitt barns skojiga uttryck, eller att ett fyndigt begrepp fångar en tidsanda, för att ett ord ska leta sig in i SAOL.

- Det är en ständigt pågående process som involverar åtskilliga experter och många och långa diskussioner innan ett ord kvalificerar sig. Men vi märker på de frågor och kommentarer som kommer in att vi lever i en tid med många nya fenomen i samhället som i sin tur ger upphov till nya ord, eller gör att gamla ord får nya betydelser, berättar Louise Holmer.

- Ta ordet *posta* som förr bara betydde att lämna ett brev i brevlådan eller på posten. I dag innebär det ofta 'publicera på internet'. Ett annat exempel är *viral* som härrör från medicinens område och där innebär att något har med virus eller virusinfektioner att göra, men som numera även beskriver något som sprids snabbt på internet, exemplifierar hon.

ILLUSTRATIONER: JENNY SVENBERG BUNNEL

ATT DIGITALISERINGEN ständigt ger upphov till nya ord och uttryck brukar stå klart för var och en som pratar med någon som är tio år yngre. Alla har kanske inte hunnit omfamna nyord som *deinfluencing*, *gargasnipe* och *prompta* (se sidan 17). Men för språkforskarna börjar det bli tydligt att digitaliseringen även påverkar språket på ett annat, mer genomgripande, sätt.

- För alla uppmärksamma språkbetraktare är det uppenbart att det händer mycket med språket just nu, mer i dag än för bara några decennier sedan och

jämför vi med hundra år tillbaka i tiden är förutsättningarna radikalt annorlunda, säger Bo Ralph, akademiledamot, språkforskare och ordförande i Svenska Akademiens språkkommitté.

STRIKT VETENSKAPLIGT går det knappast att slå fast att svenska språket förändras snabbare nu än under 1900-talet - det finns inget förändringsindex eller någon standardiserad mätmetod - men erfarenheten visar att omvälvande samhällsförändringar leder till perioder med föränderligt språk.

- Exempelvis medförde industrialiseringen under 1800-talet stora demografiska förändringar när stora skaror flyttade från landsbygd till stad. Där kom man i kontakt med folk som hade andra språkvanor och eftersom språklig anpassning sker naturligt blev effekten att de språkliga skillnaderna minskade, säger Bo Ralph.

DEN FÖRÄNDRING SOM digitaliseringen har på språkutvecklingen just nu kan bli lika omfattande, men tycks gå i motsatt riktning.

- Om utvecklingen förr ledde i en konvergerande riktning där de språkliga skillnaderna minskade, så ser vi i dagens språkliga förändring en mer divergerande tendens. De sociala medierna har till exempel gjort att vi numera har ett bredare spektrum av språkbrukare som uttalar sig offentligt i skrift, vilket innebär att det är många fler som påverkar hur skriftspråket utvecklas. Vi har sedan länge en informalisering av vårt skriftspråk, men vi kan nog förvänta oss att den digitaliserade kommunikationen kommer att snabba på den processen ytterligare, säger Bo Ralph.

LÄGG DÄRTILL EN MER globaliserad värld, samt att Sverige i dag har många fler språk inom sina gränser

än vad som varit fallet under senare århundraden, och det blir tydligt att influenserna är avsevärt fler än förr i tiden.

I **SVERIGE FINNS** det två organisationer som har till uppgift att vårda det gemensamma språket. Svenska Akademien formulerar sitt uppdrag som att "Akademien arbetar för ett gemensamt, rikt och levande språk som alla ska ha möjlighet att bruka och utveckla". På statliga Institutet för språk och folkminnen finns avdelningen Språkrådet som är tillsynsmyndighet med ansvar för att den svenska språklagen efterlevs och därmed också ansvarar för den språkvård i Sverige som rör det svenska språk som skrivs offentligt. Båda organisationerna följer språkets utveckling noga för att kunna hålla jämna steg, men den ökade förändringstakten tycks inte oroa.

- Eftersom vi ägnar oss åt den svenska som skrivs offentligt, inte den som författare skriver eller det språk som används när någon antecknar hemma vid köksbordet, går förändringen fortfarande ganska långsamt, säger Sofia Tingsell, språkvårdare på Språkrådet.

- Men vi märker via de frågor som dagligen når oss att det rör på sig i språket.

SOM EXEMPEL NÄMNER hon bland annat frågan om det är okej att beskriva ett kvinnligt djur som *djurinna*. (Språkrådets svar är att de inte rekommenderar *djurinna* eftersom vi redan har de vedertagna beteckningarna *hondjur* och *hona*.) En annan fråga gäller om det går att skriva ordet *levla* i text. (Språkrådet svarar att ja, det bör man kunna. Med ökad tolerans för chattspråk går det att använda ganska mycket i skrift men kanske inte i standardsvenska.)

ÄVEN OM HON ser på de språkliga förändringarna med visst lugn så konstaterar Sofia Tingsell att de många frågor som Språkrådet får illustrerar behovet av att fortsätta arbeta för ett tydligt standardspråk. Hon understryker att den stora vinsten med språkvård är att den förenklar språkbruket:

»För alla uppmärksamma språkbetraktare är det uppenbart att det händer mycket med språket just nu, mer i dag än för bara några decennier sedan och jämför vi med hundra år tillbaka i tiden är förutsättningarna radikalt annorlunda.«

Bo Ralph, språkforskare och akademiledamot

- Normer kan verka utestängande för den som inte känner till dem eller som inte kan lära sig bemästra dem, vilket faktiskt är fallet med många som har svenska som sitt andraspråk. Men en norm finns framför allt för att det är effektivt, varje person behöver då inte fundera över om det heter si eller så och det kan vara extra värdefullt i tider av stora förändringar.

I LINJE MED DETTA ser Svenska Akademien det som sin uppgift att i tider av förändring alltid kunna erbjuda goda hjälpmedel för ett effektivt språkbruk.

- Språket har genom alla tider använts som ett maktmedel för att få dem som inte formulerar sig enligt normerna, eller till och med har svårt att uttrycka sig verbalt, att känna sig underlägsna. Det där går att resonera om, för å ena sidan kan det förstås hävdas att allt språk är lika bra, bara man gör sig förstådd. Å andra sidan, om vi betraktar språket som ett renodlat kommunikationsmedel kan det finnas praktiska fördelar i att det inte spretar för mycket och då är normer till god hjälp, säger Bo Ralph.

FÖR DEN SOM använder språket dagligen är *Svenska Akademiens ordlista* ett viktigt verktyg och ordlistan uppdateras frekvent.

- SAOL ska spegla samtidens språk. När språket förändras behöver även ordlistan följa med för att vara maximalt användbar och i det perspektivet är det dags

att återigen se till att den är uppdaterad. SAOL har i 150 år troligen varit Svenska Akademiens mest välkända bidrag till ett gemensamt, rikt och levande språk, konstaterar Bo Ralph. ♦

Målet är att SAOL 15 ska publiceras år 2025

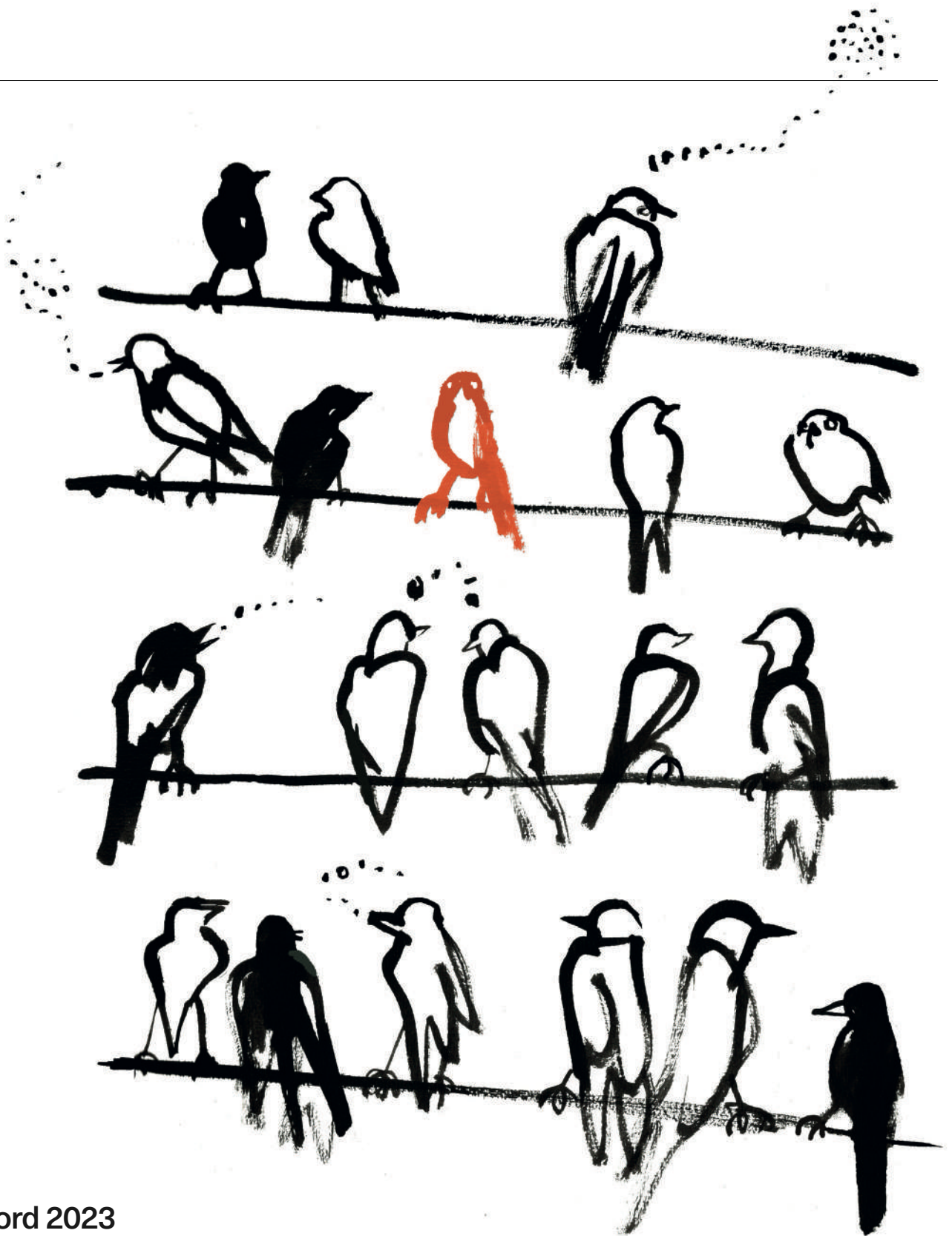
Den första upplagan, **SAOL 1**, publicerades 1874 och ordlistan firar således 150-årsjubileum år 2024. Under de första 26 åren utkom ordlistan i sju nya upplagor. Efter att **SAOL 7** publicerades år 1900 utarbetades endast fem nya upplagor under hela 1900-talet. Men när **SAOL 11** gavs ut 1986 beslutade Akademien att ambitionsnivån skulle vara en ny upplaga vart tionde år. Den nu aktuella upplagan, **SAOL 14**, har tryckåret 2015 och målet är följaktligen att **SAOL 15** ska föreligga år 2025.

SAOL ger råd om ordens stavning, böjning och uttal med en kort beskrivning av betydelse. För den som behöver en utförlig samtidsordbok erbjuder Akademien *Svensk ordbok* – båda finns fritt tillgängliga som appar och på svenska.se, där alla också kan fördjupa sig i den historiska ordboken SAOB.

»En norm finns framför allt för att det är effektivt, varje person behöver då inte fundera över om det heter si eller så och det kan vara extra värdefullt i tider av stora förändringar.«

Sofia Tingsell, språkvårdare på Språkrådet

Nyord 2023

Deinfluencing innebär att i sociala medier uppmana till att inte köpa en viss produkt eller tjänst. **Gargasnipe** är en smygtagen bild eller film på en person som anses se konstig ut, vanligtvis publicerad på sociala medier. Uttrycket syftar på Gargamel, en ondskefull och ful alkemist i Smurfarna. **Prompta** är att skriva en textinstruktion till en AI-tjänst. Orden finns med på Institutet för språk och folkminnets nyordslista 2023.

Språkkänslan påverkar svenskans utveckling

Ett levande språk förändras ständigt, skriver språkforskaren David Håkansson. Men takten varierar över tid, och skilda aspekter av språket har påverkats i olika utsträckning.

I MIN FORSKNING har jag studerat olika språkförändringsprocesser och då särskilt ägnat mig åt relationen mellan språkets variation och förändring – i såväl äldre som nyare svenska. I jämförelser med de äldre språkstadierna är det i nyare svenska ofta lätt att få syn på språkförändringar. Sådana skillnader kan framstå som tvära, men abrupta övergångar i språket är oftast en chimär. Studier av senare språkskeden visar i stället att det är den långdragna *variationen* mellan olika språkdrag som kännetecknar vår språkanvändning. I detta variationstillstånd finns också fröet till förändringen. Inte sällan rör det sig om förskjutningar i variationsmönster. Språkdrag som traditionellt har uppfattats som typiskt talspråkliga kan få ett större användningsområde, och därmed utmanas också uppfattningen om standardnormen.

TILLSAMMANS MED NÅGRA kolleger vid Uppsala universitet har jag under de senaste åren ägnat mig åt ett forskningsprojekt där vi studerar 1800-talets och det tidiga 1900-talets svenska. Under 1800-talets andra hälft fanns det bland språkvetare en klar uppfattning om att skillnaden mellan den talade och skrivna svenskan hade blivit för stor. Flera drag som hade försvunnit i de flesta dialekter (som till exempel den plurala verb böjningen *jag gick – vi gingo*) levde kvar i skriftspråket.

SAMTIDIGT HADE SÄRSKILDA konventioner också etablerats i skriftspråket, något som sammantaget bidrog till att klyftan mellan tal och skrift hade vidgats. I detta läge önskade flera språkforskare ett mer demokratiskt skriftspråk. Idealet var tydligt: skriftsvenskan beskrevs som stel och konstlad, och det var en mer talspråksnära stil som var förebildlig.

DEN SVENSKA SOM vi i dag betraktar som den självklara standardnormen har alltså inte varit statisk. En förändring av standardnormen kan inte sällan uppfattas som en utveckling i riktning mot en förenkling av språket. Och så kan ibland vara fallet.

ÖVER TID KAN VI se hur uttryck för olika grammatiska kategorier har reducerats i svenskan. Men det är knappast någon enkelriktad utveckling; i det längre perspektivet blir det tydligt hur nya markörer

också har etablerats och blivit till självklara delar av det språkliga systemet. I ett läge när standardnormen kan verka utmanad vill jag som språkforskare gärna framhålla att en språklig form kan förändras, reduceras och rent av försvinna utan att det innebär att vår förnimmelse för språkets nyanser därigenom behöver gå förlorad. I människans språkskapande förmåga finns nämligen den kanske viktigaste förutsättningen för en språklig gemenskap: vår språkkänsla. ♦

David Håkansson, ny akademiledamot

David Håkansson tog sitt inträde i Akademien den 20 december 2023. Han är professor i svenska språket vid Uppsala universitet och efterträdde **Sture Allén** på stol 3. David Håkansson disputerade 2008 vid Lunds universitet med avhandlingen *Syntaktisk variation och förändring. En studie av subjektlösa satser i fornsvenska*. Han har i sin forskning intresserat sig mycket för språkförändringsprocesser och då inte minst skönlitteraturens roll i sammanhanget.

ILLUSTRATION: JENNY SVENBERG BUNNEL

»Språkförlust innebär ofta ett stort mänskligt lidande, och här har samhället ett ansvar.«

Adam Horn af Åminne, språkforskare
och Bernadottestipendiat 2023

Kan ett språk räddas?

Tillsammans med de boende i Överkalix försöker språkforskaren Adam Horn af Åminne hålla liv i en utdöende dialekt.

Hur mår överkalixmålet?

Denna dialekt, som man med fog kan kalla för ett eget språk, är dessvärre på väg bort. I dag är det knappt en femtedel av överkalixborna som har överkalixmål som modersmål och de allra flesta är äldre. Det här språket var livskraftigt fram till 1930-talet, sedan kom en period där föräldrar fick höra att deras barn skulle klara sig bättre i samhället om de talade standardsvenska. Nu, två generationer senare, innebär det att väldigt få har språket som modersmål och då försvinner det snabbt.

Vad innebär det för samhället och dess invånare?

Det finns en väldigt stark känsla av maktlöshet och förlust inför att det språk som hör till hembygden och som man hört äldre prata under sin uppväxt är på väg att försvinna. För många blir det existentiellt. För dem som är födda på 40-, 50- och 60-talen är det ofta en sorg att de inte fick lära sig sina föräldrars språk. Även om det var med barnens bästa för ögonen som man övergav överkalixmålet skapade det en barriär där det fanns ett vuxenspråk som barnen inte fick vara delaktiga i.

Kan man rädda ett utdöende språk?

Det är mycket svårt, men det har gjorts förr. Ett närliggande exempel är enaresamiska som talas i Enare i norra Finland. Där upplevde man för ett par decennier sedan samma situation som överkalixborna gör i dag. Sedan åttiotalet har man initierat flera omfattande åtgärder med bland annat samiskspråkiga grupper i för- och grundskola samt intensiva utbildningsprogram för vuxna. Man har på så sätt lyckats vända utvecklingen och i dag används språket aktivt även bland yngre.

Vad görs i dag för att rädda överkalixmålet?

Det har nyligen bildats en intresseförening med målet att kommande generationer återigen ska ha överkalix-

mål som modersmål. Föreningen anordnar regelbundna språkkaféer som är mycket populära, men på sikt är avsikten att anordna mer direkta insatser för att fler ska lära sig att tala språket. Engagemanget är stort och jag tror att vi har lyckats tända en gnista av hopp om att det faktiskt går att rädda överkalixmålet.

Vad kan du som språkforskare göra?

Min roll är att bidra med min specialistkompetens om överkalixmålet och om språkrevitalisering för att ge råd och stöd om hur överkalixborna kan staka ut vägen framåt. Mina mer konkreta insatser består i att jag föreläser en hel del och att jag har tagit fram en standardiserad stavning. ♦

Bernadottestipendiat 2023

Adam Horn af Åminne är en av Bernadottestipendiaterna 2023. Bernadotteprogrammet är ett samarbete mellan **Konstakademien, Kungl. Vitterhetsakademien, Kungl. Musikaliska Akademien, Svenska Akademien och Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur**. Programmet instiftades 2016 med anledning av H.M. Konungens 70-årsdag och syftet är att främja postdoktorala forskare och yngre konstnärliga utövare.

SAOB. Äntligen Ö

Uppgiften att utarbeta en ordbok, inskrivet i Svenska Akademiens stadgar från 1786, är klar. Men än är det inte dags att sätta punkt.

I SAMBAND MED Svenska Akademiens högtidssammankomst den 20 december 2023 utgavs det 39:e och sista bandet av SAOB. Även om Gustaf III redan 1786 ålade den ny-instittade Akademien att utarbeta en ordbok dröjde det ända till 1883 innan arbetet satte i gång på allvar. Efter 140 års arbete med att färdigställa ordboken är det nu dags att börja komplettera och revidera innehållet; många ord har fått nya betydelser eller stavningar, och drygt 10 000 ord kommer att läggas till.

Öxla blev det sista av de cirka 500 000 uppslagsorden, och hamnar därför åter i ramp-ljuset efter att ha legat i träda sedan 1500-talet. Vad ordet betyder avslöjas inte här, av hänsyn till de läsare som känner sig inspirerade att lösa quizet här intill. *Quiz* är för övrigt ett ord som ännu inte återfinns i SAOB.

DET VIKTIGASTE utgångsmaterialet för SAOB är cirka åtta miljoner språkprov, det vill säga textutdrag, som samlats in sedan 1880-talet ur drygt 24 000 olika källor. Dessa omfattar bland annat skönlitteratur, facklitteratur, religiösa texter, dagstidningar, tidskrifter,

bouppteckningar, räkenskaper och brev. Det första bandet, som utgavs 1893, inleds med ett preliminärt förord som aldrig ersatts. Där framhålls bland annat att ”den omtåligaste [sic!] frågan [...] är den, huru mycket ordboken bör upptaga; ty denna fråga leder in på områden, där gränserna äro mycket obestämda och meningarna mycket stridiga”. Nu, 140 år senare, kan man konstatera att den väg som valdes ligger åt det mer ambitiösa hållet. Att de 39 banden tar drygt 2,5 hyllmeter i anspråk kan vara en utmaning för trångbodda, men ordboken finns även tillgänglig digitalt på webbplatsen svenska.se.

FÄRDIGSTÄLLANDET AV SAOB har fått stor uppmärksamhet såväl i Sverige som utomlands och firas på många olika sätt, till exempel i form av antologin *SAOB - en jubileumsbok*. Uppdateringen, som beräknas ta sju år och har en budget på 100 miljoner kronor, möjliggörs genom ett samarbete mellan Svenska Akademien, Riksbankens Jubileumsfond, Helge Ax:son Johnsons stiftelse, Vitterhetsakademien och Svenska litteratursällskapet i Finland. ♦

Öxla är det sista riktiga ordet i SAOB, men ordboken avslutas med *öxne* som är en stavningsvariant av ordet *yxne*.

Quiz. Tio ord från det sista bandet

Öxla blev det sista ordet i *Svenska Akademiens ordbok*. Men vad betyder det – och nio andra ord som börjar på Ä eller Ö?

1. Älvblåst

- a) flöjtspel
- b) sommarvind
- c) hudsjukdom

2. Ämli

- a) bekväm
- b) eländig
- c) vacker

3. Äreprål

- a) lagerkrans
- b) brudfölje
- c) underbyxor

4. Äril

- a) eldstad
- b) ämbar
- c) särling

5. Örkdag

- a) arbetsdag
- b) sjukdag
- c) dödsdag

6. Örontasslare

- a) lismare
- b) tvestjärt
- c) smörsångare

7. Örs

- a) kaffesump
- b) stridshäst
- c) skospänne

8. Ösgös

- a) skräpfisk
- b) slösare
- c) överviktig

9. Överhän

- a) hänsynfull
- b) febersjuk
- c) nonchalant

10. Öxla

- a) föröka
- b) tillyx
- c) lyckönska

Facit finns på sidan 66.

Läsare bortom tiden

För den som har i uppdrag att vårda och tillgängliggöra det svenska skönlitterära arvet uppstår ofrånkomligen frågan: Vad är en klassiker, och vad gör att en text lever vidare?

Klassiker läser man av kärlek, inte av plikt eller tvång. Så skriver den italienske författaren Italo Calvino i sin berömda essä ”Varför läsa klassikerna” från 1961. I fjorton punkter ger han där sin syn på vilka egenskaper som kännetecknar en klassiker. Calvino sätter inte upp några formmässiga eller innehållsliga kriterier för den litterära klassikern. En klassiker, menar han, är en bok som läsare vill återvända till. Som är värd att läsas om och om igen, genom århundradena.

ATT EN KLASSIKER är något som i någon mening står över tid och rum kan de flesta enas om. Det tror Mats Malm, Svenska Akademiens ständige sekreterare. Men

föreställningen om vad som utgör en klassiker och vilka verk som ges klassikerstatus förändras över tid. Litterära ideal, värderingar och historiska insikter spelar in.

- Det är ofrånkomligt att varje tid har sin egen uppfattning, eller snarare sina egna uppfattningar, om vad som är tidlöst och vad som är daterat, säger Mats Malm.

ÄVEN FÖRESTÄLLNINGARNA om vad man ska ha klassiker till har förändrats över tid. Nyttan av att upprätta en kanon har till exempel diskuterats mycket i Sverige de senaste åren.

- I olika historiska skeden har det funnits olika önskemål att bestämma

vilka de viktigaste klassikerna är, säger Mats Malm. Sådana önskemål tenderar att vara ideologiska i första hand, estetiska i andra hand. Det är alltid givande att förhålla sig till den kanon som har vuxit fram: förutom all god läsning är det ett effektivt sätt att förstå det förflutna och samtiden.

I SVENSKA Akademiens uppdrag ingår att vårda och tillgängliggöra det svenska skönlitterära arvet. Återutgivning av äldre verk är en viktig del i det arbetet, inte minst serien Svenska klassiker som fylls på med minst en nytgivning varje år. Men tvärtemot vad namnet på serien antyder domineras inte utgivningen av brett kända verk.

- De mest välkända verken är självklart en värdefull del av vårt skönlitterära arv, men de brukar ju hållas tillgängliga ändå. Så Akademien uppmärksammar snarare det som inte tillhör den redan etablerade uppsättningen klassiker, säger Mats Malm.

SOM EXEMPEL nämner han Clas Livijns *Spader Dame*, som ledamo-

»Varje tid har har sina
egna uppfattningar om
vad som är tidlöst.«

Mats Malm,
Svenska Akademiens ständige sekreterare

ten Kjell Espmark i sin introduktion benämnde som en ”mindre klassiker” (från engelskans ”minor classic”). Det är ett begrepp lånat från den anglosaxiska litteraturvärlden och betecknar ett verk från förfluten tid som fortsätter att hitta läsare i nya generationer, trots att det inte är skrivet av någon av de verkligt betydande författarna. Ett verk som, med Espmarks ord, ”har en tendens att sjunka under synranden i vår kultur”.

OM MAN MED klassikerserien väljer att uppmärksamma de smalare, men ändå tidlösa, verken har Litteraturbanken ett bredare anslag. Här ska svensk skönlitteratur och andra texter av vikt för förståelsen av det svenska kulturarvet tillgängliggöras digitalt. Var och en kan där söka sig fram i litteraturen och själv välja vad som är intressant. Litteraturbanken är en viktig förgrening av Akademiens arbete med historiska verk och Mats Malm är föreståndare. Svenska Akademien är huvudfinansier, just nu tillsammans med Riksbankens Jubileumsfond.

I LITTERATURBANKEN finns i skrivande stund närmare 12 000 volymer tillgängliga gratis, och innehållet växer ständigt. Det finns bland annat en fullständig textkritisk utgåva av August Strindbergs verk, och många brottstycken ur både stora och mindre författarskap. Dessutom finns presentationer av författare och verk, fördjupande och förklarande essäer, ljudfiler, ett diktmuseum, olika tematiska grupperingar som till

exempel barn- och ungdomslitteratur, en klassikerpodd och mycket mer. Litteraturbanken vill helt enkelt vara ett dignande smörgåsbord för alla som vill botanisera i svensk skönlitteratur och en rik källa för forskningen.

LITTERATURBANKEN startade som ett pilotprojekt 2004. Mats Malm var engagerad från början, tillsammans med representanter från Kungliga biblioteket och Språkbanken. I början gick mycket tid åt till att bygga upp infrastrukturen, berättar Dick Claésson, som ingått i redaktionen sedan 2006 och i dag är huvudredaktör. De första åren skannade de in böckerna manuellt.

- Ofta använde vi en arkmatad skanner - då fick vi skära sönder böckerna. I andra fall utnyttjades en flatbäddsskanner där man fick försöka lägga boken platt på glaset, minns Dick Claésson. Det blev inte så bra kvalitet, men efter några år kunde vi börja beställa digitaliseringar via universitets- och högskolebibliotekens reproavdelningar. Och det är så vi gör i dag, huvudsakligen.

LITTERATURBANKEN har i dag en redaktion bestående av nio personer. Uppdraget är att digitalisera och tillgängliggöra ”viktig svensk skönlitteratur”, vilket placerar det mest efterfrågade, sådant som av många betraktas som klassiker, i fokus. Men, som Dick Claésson säger:

- Vi har en ganska bred definition av vad som är svenskt, vad som är klassiskt, vad som är skönlitteratur. Det är mycket som faller in i det. Personligen anser jag att all litteratur som är tillräckligt gammal förr eller senare blir litterär. Det är förstås inte alla som håller med om det. Men det finns något i

FOTO: SAMUEL UNÉUS

äldre text som lätt blir till dikt när tillräckligt lång tid gått. Också om texten från början handlade om jordbruk, flora och fauna, vulkanutbrott eller teologiska strider. Den torraste prosa förvandlas till poesi.

DEN SOM BESÖKER Litteraturbanken hittar hela eller delar av alla de stora äldre författarskapen, som Selma Lagerlöf, August Strindberg, Victoria Benedictsson eller Carl Jonas Love Almqvist. Där finns också nyare, även samtida, författarskap, i de fall där upphovsrätten tillåter publicering. Men även sådant som inte

håller samma höga kvalitet som de kända historiska verken har sin plats i urvalet. Litteraturbankens ambition är att på sikt representera all tryckt svensk kultur som är historiskt intressant, också den som inte är litterärt högtstående.

- Även det som är dåligt säger någonting, säger Dick Claésson. Man kan spåra influenser. I ett plagiat ser man rörelser från en

Älskade klassiker?

Birgitta Holm, författare och professor emerita

Mottagare av Svenska Akademiens kungliga pris 2023

” För att ett verk ska bli en klassiker krävs mångtydighet, att det hela tiden öppnar sig för nya upptäckter och tolkningar. Att det i sin tid innebar en förnyelse, bröt mot konventioner och vaneseendet. **Hölderlin** och **Stagnelius** är två författare som erbjuder detta och som har betytt mycket för mig.”

FOTO: CAROLINE ANDERSSON RENAUD

Olov Hyllienmark, översättare

Mottagare av Svenska Akademiens översättarpris 2023

” Jag läste *Till förruttnelsen* som 16-årig punkare och även om det finns fler dikter av **Stagnelius** och andra som jag hoppas ska leva vidare är jag beredd att dö just för den.”

FOTO: HÅKAN ELOFSSON

Helena Boberg, poet

Mottagare av Kallebergstipendiet 2023

” Det är helt oundvikligt att tala om klassiker i bred bemärkelse, utan att nämna översättningsarbetet. Utan noggrant, initierat och stilfullt översatt litteratur skulle litteraturen vara svår att föreställa sig, inte minst inom ett litet språkområde som det svenska.”

FOTO: LINA E ADAMO

idé som flyttar sig från en författare till en annan. Den typen av historisk analys kan man bara göra om man har ett större material att utgå från, och på det sättet kan man använda skönlitteraturen för att förstå det förflutna.

Paulina Helgeson, också hon redaktör på Litteraturbanken, fyller i:

- Det här med ett kvalitativt urval är svårt. Vems kvalitet är det vi talar om? Är det kvalitet med vår tids ögon eller med någon annans? Det som är väldigt bra eller väldigt dåligt är oftast lätt att identifiera. Där kan man utgå ifrån att det finns något slags generell konsensus. Men sedan har vi hela spektret däremellan.

Vem ska avgöra vilka av alla dessa verk som har kvalitet?

Men det är inte bara frågan om kvalitet man måste förhålla sig till. Det finns också texter som är innehållsligt, moraliskt eller etiskt tveksamma, även i den högkvalitativa litteraturen.

- Det finns till exempel partier hos Strindberg eller Ellen Key som med dagens mått framstår som stötande, säger Dick Claésson. Sven Hedin var central när det gällde att

Elin Grelsson, författare

Mottagare av Ole och Ann-Marie Söderströms pris 2023

” Att ta mig an *Brott och straff* som nittonåring var för mig helt revolutionerande. Jag hade vuxit upp med en idé om att litterära klassiker var något för redan lärda kulturmännskor. Att bli så engagerad och berörd av en text som jag betraktat som svår gjorde det möjligt för mig att fortsätta utforska klassiker.”

FOTO: SOFIA RUNARSDOTTER

Agneta Enckell, poet

Mottagare av Bellmanspriset 2023

” Av flera anledningar har mina tankar under en tid kretsat kring **C J L Almqvists** *Drottningens juvelsmycke*. Det läsdramat, eller den romanen, var för mig en uppenbarelse i tonåren. Det var nog just dess vilda poesi, magiska språk, hela uppbyggnaden och gåtfullheten.”

FOTO: NIKLAS SANDSTRÖM

Lars Hermansson, författare och essäist

Mottagare av Gun och Olov Engqvists stipendium 2023

” Om det är viktigt att läsa klassiker? Nej, det är viktigt att läsa bra böcker, oavsett om de betraktas som klassiker eller inte.”

FOTO: JULIA WAGNER

utveckla den svenska reseskildringen, men han var också nazisympatisör. Och det var hjärtekrossande att upptäcka att Klara Johanson, vars dagböcker gavs ut nyligen, var antisemit. Men det gör henne inte mindre intressant som skribent eller till en mindre viktig del av det svenska kulturarvet.

DET LITTERÄRA KULTURARVET behöver förstås i sin historiska kontext. För texter som är politiskt eller på andra sätt kontroversiella är det viktigt för Litteraturbanken att erbjuda en kontext. Under arbetsnamnet *Att umgås med kulturarvet* får externa experter inom olika områdena bidra med förklarande och fördjupan-

de bakgrundsmaterial. Det kan röra sig om texter som är diskriminerande eller på andra sätt strider mot dagens syn på mänskliga rättigheter.

- Genom att vi bevarar och tillgängliggör texter ger vi oss själva tillgång till vårt förflutna. Men det är klart att vi genom den ofrånkomliga urvalsprocessen också kan komma att påverka den historiska betydelsen av ett visst verk. I det litterära kulturarvet finns mycket att glädjas åt och mycket att kritiskt dra lärdom av: båda de aspekterna är värdefulla, säger Mats Malm. ♦

Eva Ström, författare

Mottagare av Signe Ekblad-Eldhs pris 2023

” Jag läser dem inte för att det är viktigt, utan för att jag inte kan låta bli. De förändrar och fördjupar mitt seende och mitt tänkande. De blir en länk till tidigare generationer, men människan i sig är sig märkligt lik. Och ja – det är viktigt.”

FOTO: EMIL MALMBORG

Lennart Hagerfors, författare

Mottagare av stipendium ur Lena Vendelfelts minnesfond 2023

” Varför det är viktigt att läsa klassiker? För att ta del av förflutna världar och utveckla sin sensibilitet inför det främmande.”

FOTO: MARKUS MOSTRÖM

Det här är Litteraturbanken

Litteraturbanken är en ideell förening. I styrelsen ingår representanter från Svenska Akademien, Kungliga biblioteket, Vitterhetsakademien, Språkbanken vid Göteborgs universitet, Svenska litteratursällskapet i Finland och Svenska Vitterhetssamfundet.

Flaskpost till framtiden

Många av de verk som i dag kallas klassiker hade när de skrevs en mycket liten läsekrets. Det är trösterikt att en bok kan leva så mycket längre än sin författare, skriver akademiledamoten Anna-Karin Palm.

DE SENASTE ÅREN har jag tagit för vana att genomsöka de loppisar som översvämmar bygden om somrarna, på jakt efter bortglömda författare. Jag letar efter tidstypiska omslag och läser baksidestexter, och hittar alltid författare som uppenbarligen varit betydande i sin samtid men som nu sjunkit ner i glömskan. När jag köper en sådan bok känns det som en räddningsaktion, och jag läser dem alltid uppmärksamt. Per-Erik Rundquist, Gertrud Lilja och Irja Browallius är några författare jag upptäckt på detta sätt. Och även om mitt ensamma läsande av dem inte kommer att göra dem till klassiker, så har en dialog uppstått som åtminstone för en stund fört deras ord in i vår tid och mitt sinne.

GEMENSAMT FÖR DE flesta verk som betraktas som klassiker är att de förmår överskrida tid och rum, att de kan tala till människor långt bortom den tid och den plats där de en gång skrevs. Synen på vad som är en klassiker är ju heller aldrig statisk, utan förändras genom tiderna. Vissa verk får klassikerstatus men glöms likväl bort efter några sekel, medan tidigare negligerade verk lyfts fram och visar sig ha något att säga långt senare generationer. Och så måste det förstås vara, dialogen med det förflutna måste hållas levande och rörlig om den ska betyda något.

MÅNGA AV DE VERK som i dag betraktas som moderna klassiker hade när de skrevs en mycket begränsad läsekrets. Ett extremt exempel är Franz Kafka. Att vi nu alls kan läsa hans verk beror helt på att Kafkas vän Max Brod valde att gå emot sin väns uttryckliga

önskan och i stället för att förstöra manuskripten lät publicera dem efter författarens död.

ÄVEN VIRGINIA WOOLF hade i början av sitt författarskap en mycket liten läsekrets, främst vänner och några litterära finmakare. Med romanen *Mot fyren* (1927) fick hon sin första, om än blygsamma, succé. Kritikerna var mer eller mindre överens om att romanen var ett mästerverk, och den sålde mer än någon av hennes tidigare böcker: nästan 4 000 exemplar under det första året. Men att romanen skulle läsas och älskas av generationer framöver, och betraktas som ett av den litterära modernismens portalverk, kunde uppenbarligen ingen förutse. I sin dagbok skickar Virginia Woolf en hälsning till framtida skrivande kvinnor, när hon vacklar mellan tvivel och tilltro inför boken hon arbetar med: "En rad för att råda andra Virginior med andra böcker att det är så här det går till: upp ner, upp ner - och Gud vet sanningen." (17/11 1934, övers. Rebecca Alsberg)

ILLUSTRATION: JENNY SVENBERG BUNNEL

MEN ÄR DET inte något djupt trösterikt i tanken att en författare som skriver på allvar och sätter något på spel i sin text kan finna sin läsare i en helt annan tid än sin egen? Så länge texterna bevaras och är tillgängliga finns ännu möjligheten att de ska kunna landa i en tid där någon förstår och tilltalas av författarens anrop. Texten blir en flaskpost, ett budskap slungat mot framtiden, i hopp om att en dag nå in i en läsares sinne. Och med ens kan oanade och skälvande förbindelser uppstå mellan då och nu. Som när Victoria Benedictsson skriver i sin dagbok, publicerad som *Stora boken* (12/12 1886): ”Jag bryr mig icke om hvem som en gång får läsa min stora bok, när jag bara är död. Hvem du än är, så försök att förstå hur ensam jag är.” ♦

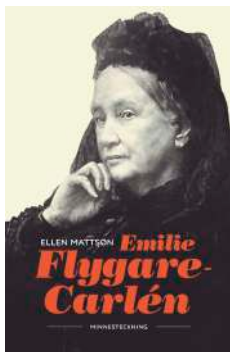
Anna-Karin Palm, ny akademiledamot

Författaren **Anna-Karin Palm** efterträdde den 20 december 2023 **Kjell Espmark** på stol nummer 16. Hon romandebuterade 1991 med *Faunen* och fick sitt genombrott 1997 med *Målarens dottrar*. Palm har också skrivit novellsamlingar, essäer och barnböcker. Hennes senaste böcker är *Jag vill sätta världen i rörelse* (2019), en biografi över Selma Lagerlöf som nominerades till bland annat Augustpriset, och *Jag skriver över ditt ansikte* (2021).

3

FRÅGOR

... till Ellen Mattson, akademiledamot som skrivit en minnesteckning över 1800-talsförfattaren Emilie Flygare-Carlén.

”På bara tio år hade Emilie gift sig, blivit änka, fött fem barn varav ett utomäktenskapligt, begravt tre av dem och lämnat ifrån sig ett, mött sitt livs kärlek och förlorat den igen. Det är nu hon träder in i sitt tredje och sista liv, det som författare.”

Ur Ellen Mattsons minnesteckning över Emilie Flygare-Carlén, utgiven av Svenska Akademien under 2023.

På vilket sätt bröt Emilie Flygare-Carlén ny mark med sitt författarskap?

Hon skrev i början av sin bana en serie ganska menlösa romaner, men *Rosen på Tistelön* från 1842 är verkligt revolutionerande genom att hon här skildrar Bohuslän och kustbefolkningen på ett sätt som aldrig tidigare skett. Hennes kvinnoporträtt i denna och senare romaner är banbrytande okonventionella och hon är i sitt mogna författarskap inte rädd för ämnen som sexuellt samliv, otrohet eller utomäktenskapliga barn, även om allt detta skildras på det förtäcktast sätt som hennes tid krävde.

Hon fick en hel del kritik för sitt författarskap och levde ett brokigt liv. Hur kunde hon trots det fortsätta som författare?

Länge var hon enormt uppburen och läst – också utanför Sveriges gränser.

Som yrkesförfattare med stor försörjningsbörd var hon ju också beroende av sina läsare och lyhörd för deras reaktioner. Den hårda kritik hon fick för några av sina senare romaner tog hon hårt, men hon lyckades komma igen och återvinna både läsarna och kritikerna med sin sista stora roman *Ett köpmanshus i skärgården*. Hennes brokiga liv och många svåra personliga erfarenheter var stoff och bränsle för skrivandet och det som lyfte henne ur många av de konventioner som präglade den samtida litteraturen.

Emilie Flygare-Carlén var en mycket produktiv författare, men är hennes böcker fortfarande värda att läsa?

Ja, *Rosen på Tistelön* och *Ett köpmanshus i skärgården* är självskrivna, men jag skulle också vilja nämna den mindre kända *Ett rykte*. ♦

FOTO: SAMUEL UNÉUS

3

FRÅGOR

”Att framträda inför någon och berömma sig själv för dygder, då man på sitt samvete vet sig just äga motsvarande fel, är icke så lätt som mången skulle tro.”

Ur *Ottar Trallings levnadsmålning*, 2023 års volym i serien Svenska klassiker utgivna av Svenska Akademien.

... till akademiledamot Horace Engdahl som skrivit inledningen till *Ottar Trallings levnadsmålning*.

På vilket sätt var boken nyskapande när den kom ut i början av 1800-talet?

Den unge mannen som kommer från landet till storstaden är ett klassiskt grepp i romankonsten, men Fredrik Cederborgh behandlar det med ett stort mått av realism vilket var nytt. Man skrev inte på det sättet i dåtidens Sverige och det var ovanligt även i den europeiska litteraturen. Tvärtom ansågs det fel om en roman utspelade sig i samtiden. Att handlingen tilldrar sig i Sverige gjorde bara saken ännu värre.

Vad skiljer Cederborghs sätt att skriva från andra samtida författares?

Hans sätt att våga sänka blicken. I tidens prosa undvek man konkreta detaljer eftersom det ansågs okonstnärligt. Man kan finna det i äldretiders litteratur, men civilisationen

ansågs ha vuxit ifrån det konkreta berättandet till förmån för allmängliga typer och generella idéer.

Varför kallas boken levnadsmålning och inte roman?

Romanen som genre var inte fullt accepterad förrän en bit in på nittonhundratalet. Fram till att Per Hallström valdes in i Svenska Akademien som den första rena prosaförfattaren skrev erkända författare antingen poesi på versmått eller konstprosa.

Levnadsmålning är det gamla svenska ordet för biografi. Kanske vill författaren med denna beteckning förespegla att han återger sanna händelser ur en existerande människas liv eller tvärtom driva med andra romaners anspråk på att vara berättelser tagna ur verkligheten. Det är svårt att veta när man har att göra med en äkta humorist som Cederborgh. ✦

UPPHOVSMAN OKÄND, KUNGL. BIBLIOTEKET

FOTO: FREDRIK HIERLING

A portrait of Rose Lagercrantz, an elderly woman with short, wavy, light-colored hair. She is wearing a black double-breasted jacket with gold buttons over a white lace-trimmed blouse. She has a slight smile and is looking directly at the camera. The background is a plain, light-colored wall.

»Förintelsen har förföljt mig hela livet,
men den enda intressanta frågan för
mig har varit: Hur gjorde ni för att
klara er?«

Rose Lagercrantz, mottagare av Svenska Akademiens pris till
framstående författare av barn- och ungdomslitteratur 2023

»Jag älskar mirakel«

Rose Lagercrantz vill göra sina läsare glada. Det gör hon genom att ta deras oro på allvar.

DUNNE, HUVUDPERSON i sju av Rose Lagercrantz böcker, är nog den lyckligaste människa hon vet, men inte alltid.

- När jag läser högt i skolor, stycket där Dunne får veta att hennes bästa vän Ella-Frida ska flytta, blir det alltid dödyst bland barnen, berättar Rose Lagercrantz.

Rose Lagercrantz bibliografi inleds 1973 och de gångna femtio åren har det blivit fler böcker för barn, ungdomar och vuxna än någon kan reda ut. Fler böcker än år i alla fall. 1995 fick hon Augustpriset för ungdomsromanen *Flickan som inte ville kyssas* och de senaste tio åren har det varit böckerna om Dunne, Metteborg, Humlan och Ella-Frida som ständigt hittar nya läsare.

ATT DAGENS BARN INTE läser, i alla fall inte tillräckligt, är ett vid det här laget vältuggat bekymmer jag har med mig när jag ringer på hos Rose Lagercrantz. Kan hon som erfaren, älskad och prisbelönt barnboks-författare sitta på några svar? Ser hon det rent av som sin uppgift att få barn att läsa?

- Nej, jag är inte omhändertagande på det viset, konstaterar hon. Men jag vet att om barnen inte sitter som gäddor på kroken när jag läser för dem, ja då måste jag skriva om. Och man får inte krångla till det!

VI SKA SNART SLÄPPA frågan om de icke-läsande barnen, eftersom Rose Lagercrantz egna vittnesmål om berättelsens och språkets oöverbärlighet är väldigt lugnande: "Böcker är berikande för vårt inre liv.", "Det är bara språket som kan gå in i oss som ett lasersvärd.", "Min dröm är att göra någon lika lycklig som jag blev av böckerna jag läste som barn." Men jag ber henne först om några konkreta iakttagelser:

- Gemensam högläsning! Och det går inte att sätta på något ljudband eller film. Det stora nöjet är ju att dela upplevelsen. Och sedan måste du, som författare, som vuxen och som läsare, blanda in dig själv. Den

ryske poeten Osip Mandelstam skrev någonting i stil med att det är omöjligt att läsa en text vi inte kan identifiera oss med. Det låter kanske överdrivet, men så är det, och särskilt för barn. Jag och barnen vill bara läsa böcker som handlar om oss själva, säger Rose Lagercrantz med ett skratt.

JAG ÄR FAST I barndomen, konstaterar hon, den egna, men också i "landskapet barndom". Det är där hennes böcker utspelar sig. Och det är en existentiell plats, med frågor som förblir desamma oavsett om barnet är fött på 1940-talet som Rose, på 1970-talet som hennes tre egna barn eller på 2010-talet som barnen hon träffar i skolorna i dag: Hur gör en människa för att överleva? Och hur klarar man det värsta: att bli lämnad?

BÅDA ROSE LAGERCRANTZ föräldrar var överlevare från koncentrationsläger. På olika vägar hamnade de i Sverige. Det blev ett passionerat men något bråd-störtat frieri och snart därefter föddes Rose. Föräldrarna berättade mycket lite om vad de hade upplevt under kriget, bara ibland talade de om "sina döda", de förlorade familjemedlemmarna.

- Jag hade något i ryggen när jag växte upp. Jag visste att bakom mig var det kolsvart, att de hatade oss så. Förintelsen har förföljt mig hela livet, men den enda intressanta frågan för mig har varit: Hur gjorde ni för att klara er? Det var ju ett mirakel att de gjorde det, säger Rose.

DE FRÅGOR SOM var svåra att ställa till föräldrarna tog hon som vuxen med sig till andra överlevande släktingar, efter kriget utspridda över världen, och deras berättelser har utgjort grunden för såväl barnböcker (senast *Två av allt*, 2020), ungdomsböcker (till exempel *Flickan som inte ville kyssas*, 1995) och böcker för vuxna (senast familjekrönikan *Om man ännu finns*, 2012).

SÅ JA, ROSE LAGERCRANTZ är mycket intresserad av mirakel. Hon kallar dem "vardagsmirakel", men mirakel är de likväl; när det man inte tror kan hända ändå händer. Vändningen i det hopplösa. De finns ju uppenbarligen i verkligheten och de måste absolut finnas i hennes barnböcker.

- Ingen historia är klar om det inte finns ett mirakel, då blir hela berättelsen vinglig. Diskbänksrealism är inget för mig. Jag älskar lyckliga slut och jag älskar sagor, förklarar hon.

Men det är väl knappast sagor du skriver?

- Nej, tyvärr! Helt enkelt för att jag inte är särskilt bra på att hitta på. Allt jag skriver om har hänt, eller emanerar från något som har hänt på riktigt. Mitt jobb är att samla upp juvelerna som finns i verkligheten. Människor säger och gör de mest fantastiska saker. Författarens jobb är att rädda detta från glömskan.

ENLIGT FÖRLAGET skriver Rose Lagercrantz framför allt för målgrupperna 6-9- och 9-12-åringar. Och det är dem hon gillar allra bäst.

- Jag kallar det stjärnåldern. Då är man fortfarande den viktigaste personen i sitt liv, och ska så vara. Man har också tänkt på det mesta själv och kan uttrycka sig både klokt och uppriktigt.

Rose Lagercrantz letar en stund bland papper och i hyllor.

- Här är det! Louise Glück uttryckte det så bra att jag var tvungen att skriva upp det: "En gång betraktar vi världen, i barndomen. Resten är minnen."

ÄR MAN DESSUTOM dålig på att hitta på, som Rose påstår om sig själv, så vill det till att man omger sig med dessa skarpögda

informer, för att "samla stjärnstoff". I den egna familjen finns sex barnbarn men Rose Lagercrantz ser också till att komma ut i skolorna. Näst efter barnen älskar hon att prata med skolbibliotekarier och lärare.

- Det finns ingen som har så bra koll på läsande barn som de! De vet precis vad som funkar och inte.

TILLBAKA TILL DUNNE, huvudpersonen i *Mitt lyckliga liv*. Hon måste förstås överleva att hennes bästa vän flyttar till Norrköping. Och det gör hon. Hon överlever i sju hela böcker, den sista med titeln *Kärlek är bättre än ingen kärlek*. För Rose Lagercrantz kan ju bara skildra sådant hon kan ge ett lyckligt slut. Hon vill ju göra läsaren glad. Som vanligt var det en nioåring, en av sönerna, som sa det bäst: "En bok som slutar dåligt har man läst helt i onödan."

Och ja, Dunne är den av Rose Lagercrantz karakterer som påminner mest om henne själv, erkänner hon.

- Vi är glada bara för att vi lever. Jag kan aldrig sluta förundras över att mina föräldrar klarade sig så att jag fick födas och leva. ✦

Louise Glücks rader återfinns i dikten "Nostos", i samlingen *Meadowlands*, RÅMUS förlag, 2020. Översättning Stewe Claeson.

Ett urval av Rose Lagercrantz böcker för barn och unga

De sju böckerna om Dunne; den första, *Mitt lyckliga liv*, utkom 2010. Hela serien är illustrerad av **Eva Eriksson** och översatt till 25 språk.

Flickan som inte ville kyssas, som belönades med August-priset 1995.

Två av allt (2020) belönades i Tyskland med det prestigefyllda priset Kinderbuchpreis des Landes Nordrhein-Westfalen.

Detta är mitt liv (2019) är en bok om utanförskap och autism. The International Board on Books for Young People (IBBY) belönade 2021 boken i kategorin Selection of Outstanding Books for Young People with Disabilities.

Barnet är nu

UR FRIDA NILSSONS TAL VID UTDELNINGEN AV SVENSKA AKADEMIENS PRIS TILL FRAMSTÅENDE FÖRFATTARE AV BARN- OCH UNGDOMS-LITTERATUR FÖR 2023.

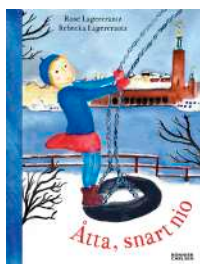
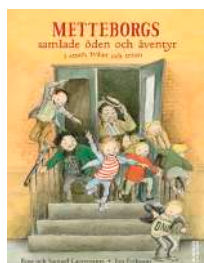
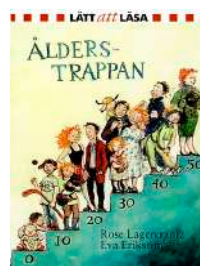
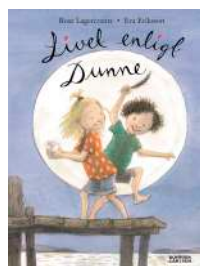
”DET ÄR ETT VÄLKÄNT faktum att läsningen går ner hos barn – och i arbetet som har gjorts för att vända den utvecklingen har man gärna lyft fram det enkla och det snabba. Man har frågat sig ”vad vill de ha?” i stället för, som upphovspersonen, konstnären gör: ”Vad vill jag ge?”.

BARNBOKSFÖRFATTAREN skriver *ut ur* sig själv: drar ur själen trådar, väver med dem sin saga. Barnboksförfattaren skrattar, gråter, skäms, ger åt litteraturen av sitt innersta. Hon måste, annars förlorar litteraturen sin mening – då behövs den inte mer, och vi behöver inte längre bekymra oss över att barnen inte läser.

Barnlitteraturens uppgift är inte att knuffa barnet fram på vägen, utan att förmå det stanna till och se på groparna och stenarna. Barnlitteraturen frågar inte sin läsare: vad ska du bli – den säger: jag ser att du är.

ROSE LAGERCRANTZ kan den saken: att förmå oss stanna till. Hon pekar på det lilla och hjälper oss att se det stora. Hon ringar in ögonblicket, men hennes texter lever i år på år. Hon har en lätthet i sitt språk, en luftighet nästan – som om hon inte alls skrev böcker utan spelade tvärflöjt. Rose, vi dansar fram över sidorna ihop med dig – jag gjorde det när jag var barn – och jag gör det än.” ♦

Frida Nilsson är författare och ingår sedan 2023 i den kommitté som utser pristagare till Svenska Akademiens pris till framstående författare av barn- och ungdomslitteratur. Hon mottog själv priset 2021.

Illustratörerna är så viktiga för mina böcker, säger Rose Lagercrantz. **Eva Eriksson** (böckerna om Dunne och Metteborg), **Rebecka Lagercrantz** (*Simcha, Två av allt* med flera), **Anneli Furmark** (*Detta är mitt liv*) och **Ib Spang Olsen** (*Flickan som inte ville kyssas*) har alla varit avgörande för böckernas framgång, slår hon fast.

Prisade lärare tipsar om läsning

JANIRA BRINARU,
SVERIGEFINSKA SKOLAN,
STOCKHOLM

1/ Vilken bok tycker du är den mest inspirerande att läsa tillsammans med barn och unga?

2/ Hur arbetar du med den boken?

① En bok som jag varje år läser med eleverna är ungdomsromanen *En ö i havet* av Annika Thor. Boken kom ut 1996 men är fortfarande aktuell med tanke på hur världen ser ut i dag och den innehåller många bra gestaltningar. Vi har köpt in boken som klassuppsättning eftersom jag är övertygad om att elever lär sig betydligt mer av att läsa tillsammans än enskilt, och det ökar även motivationen.

② Varje vecka läser vi några kapitel och diskuterar vad vi tror kommer att hända närmast. Eleverna får en läslogg där de skriver ner svåra ord, vilka frågor som texten väckt och en mening som berört dem. Sedan får eleverna arbeta i smågrupper och förklara för varandra vad orden de skrivit ner betyder. Vid behov får de använda SAOL. Därefter tar de upp sina frågor och försöker besvara dem tillsammans, och till sist diskuterar de formuleringarna som har berört dem mest. När vi läst ut boken diskuterar vi alltid vad vi uppskattade, eller inte uppskattade, med boken.

WENDEL CARLSSON,
STRÖMSTIERNASKOLAN,
STRÖMSTAD

1 I våras läste vi **En stark nolla** av Sara Lövestam, vilket var både välvalt och viktigt. Vi får som lärare inte glömma bort vår skyldighet att slå ett slag för läroplanens humanistiska värden. Men hur? Svaret står i skolbibliotekets bokhyllor! Skönlitteraturen är vägen vi vandrar för att förstå våra medmänniskor.

2 Förståelse kan födas genom läsning, men det är genom diskussion som den verkligen kan utvecklas och blomstra. Jag upplever att elever tycker att läsning är som roligast när de får prata om den efteråt. Därför ägnar vi mycket tid just till att prata om vad vi läst. Dessutom har jag som lärare stor behållning av att ta del av elevernas spännande tankar!

JESSICA MELLGREN,
VIKINGASKOLAN,
HANINGE

1 Jag tycker mycket om att läsa **Tigern** av Kate DiCamillo, en bok om tolvårige Rob som förlorat sin mamma. Då Rob blir mobbad i skolan och har svårigheter att hantera sorgen efter mamman blir mötet med en tiger i en bur och den färgstarka Sixtine början till en förändring. Det blir många spännande och djupa samtal om känslor, sorg och utanförskap.

2 Jag presenterar ett karaktärschema som vi fyller i under läsningens gång, detta synliggör utvecklingen hos karaktärerna. Efter läsningen fokuserar vi på en stark scen i början av boken, där Rob blir utsatt för mobbning på skolbussen. När berättelsen når sitt slut har Rob utvecklats och eleverna får i uppgift att skriva om scenen. Som stöttning får eleverna en tydlig mall att följa.

MARIKA ABRAHAMSSON,
HAMMARKULLSSKOLAN,
GÖTEBORG

1 Det är svårt att välja en specifik bok, så jag vill i stället gärna tipsa om en hel serie: **böckerna om Jack** av Martin Olczak, som handlar om vidunder och folktro. Det finns en lärarhandledning till bokserien, vilket är ett bra stöd för samtalen med eleverna.

2 Jag brukar alltid inleda med att visa några fotografier på författaren och illustratören och prata lite om dem. Sedan tittar vi på bokens framsida; vad kan boken handla om? En rolig sak är att be eleverna att beskriva en person ur boken så att jag ska kunna lista ut vem det är de talar om.

Svenskläraryrket

Svenska Akademien delar varje år sedan 1987 ut pris till svensklärare "som genom sin gärning stimulerat intresset för svenska språket och litteraturen". Pristagarna får 50 000 kronor vardera. Dessutom tilldelas skolan där pristagaren arbetar 30 000 kronor för att stärka svenskämnet och uppmuntra elever och lärare.

Nobelpriset i litteratur 2023

Jon Fosse

»För hans nyskapande dramatik och prosa som ger röst åt det osägbara.«

Svenska Akademiens motivering

JON FOSSE FÖDDES 1959 i Haugesund på norska västkusten. Hans författarskap på nynorska i olika genrer är synnerligen omfattande och består av ett fyrtiotal pjäser och en lång rad romaner, diktsamlingar, essäer, barnböcker och översättningar. Han debuterade som romanförfattare 1983 med den lika såriga som upproriska självordsboken *Raudt, svart* ("Rött, svart"), som på många sätt satte tonen för författarskapet.

I HANS PJÄSER MÖTER OSS en halvfärdig replik eller utförd handling, ett trångmål som fortsätter att arbeta i vårt inre. Ett drama som *Natta syng sine songar* (1998; *Natten sjunger sina sånger*, 2003) kan beskrivas som ett enda utdraget och ofullgånget beslut där kvinnans impuls att gå vidare med sin nya man ständigt följs av en motimpuls, ett "ja" som återtas med nyckelordet "men". Resultatet är att den lämnade mannen tar sitt liv och den nya försvinner ur sikte. Modet att återge människans vilshenhet, som paradoxalt kan öppna sig mot det gudomliga, är en förklaring till det gensvar som Fosse har fått hos den stora publiken.

HANS STORVERK PÅ PROSA förblir ändå den sena *Septologien*, som fullbordades 2021. Omfattande 1 250 sidor utgörs verket av en åldrad målars samtals med sig själv som en annan. Romanen är till synes ändlöst framskridande på en böljande prosa utan punkt, men den hålls samman av återkommande motiv och gester under en tidsrymd på sju dagar. Den inledande frasen återkommer i samtliga band, och alla avslutas med en bön till Herren. ♦

Ur biobibliografi av Anders Olsson, ordförande i Nobelkommittén.

Ett tyst språk

UR JON FOSSES
NOBELFÖRELÄSNING,
BÖRSHUSET DEN
7 DECEMBER 2023

När jag gick på högstadiet hände det utan förvarning. Läraren bad mig om att läsa högt. Och som från ingenstans kom plötsligt en rädsla över mig som helt överväldigade mig. Jag liksom försvann in i rädslan och var bara den. Jag reste mig och sprang ut ur klassrummet.

Jag märkte hur elevernas förvånade ögon, och lärarens, följde mig ut ur klassrummet.

Efteråt försökte jag förklara mitt märkliga beteende med att jag måste gå på toaletten. Jag såg på deras ansikten att de inte trodde på mig. Och att de antagligen tänkte att jag hade blivit tokig, ja, höll på att bli galen.

Denna rädsla för högläsning fortsatte att följa mig. Så småningom tog jag mod till mig och bad lärarna om att få slippa läsa, eftersom jag var så rädd för det, vissa trodde på mig och lät mig slippa, andra trodde att jag på något vis drev med dem.

Jag lärde mig något viktigt om människorna av denna erfarenhet.

Och jag lärde mig mycket annat.

Ja, med stor sannolikhet också något som gör att jag i dag kan stå och läsa högt för en publik. Och nu nästan helt utan rädsla.

Vad var det jag lärde mig?

Det var på ett sätt som om rädslan tog språket ifrån mig, och att jag så att säga var tvungen att ta det tillbaka. Och skulle jag klara det kunde jag inte göra det på andras villkor, bara på mina egna.

Jag började skriva egna texter, små dikter, små berättelser.

Och jag upplevde att när jag gjorde det gav det mig trygghet, gav det mig motsatsen till rädsla.

Jag fann liksom en plats där inne i mig som bara var min, och från den platsen kunde jag skriva det som bara var mitt.

Nu, omkring femtio år senare, sitter jag fortfarande och skriver - och jag skriver fortfarande från denna hemliga plats inne i mig, en plats som jag uppriktigt sagt inte vet så mycket mer om än att den finns. [- - -]

Genom rädslan för högläsning gick jag så att säga in i det ensamma liv som är den skrivande människans - och där har jag befunnit mig alltsedan dess. [- - -]

Att börja skriva dramatik innebar en mycket stor överraskning för mig som författare. I både prosa och dikt hade jag försökt att skriva det som vanligtvis - på vanligt talat vis - inte kunde sägas med ord. Ja, så var det. Jag försökte skriva fram det osägbara, så som det uttrycktes i motiveringen när det tillkännagavs att jag tilldelats Nobelpriset.

Det viktigaste i livet kan inte sägas, bara skrivas, för att nu vrida lite på en välkänd utsaga av Jacques Derrida.

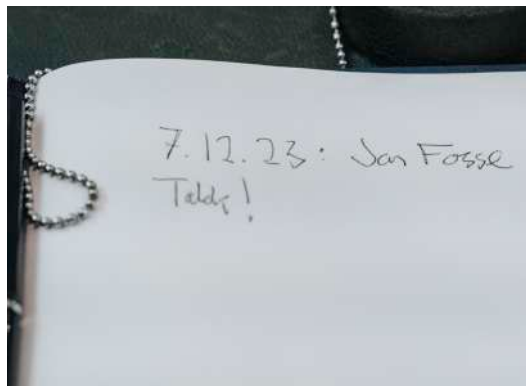
Jag försökte alltså låta det tysta talet komma till tals.

Och när jag skrev dramatik kunde jag använda det tysta talet, tystnaden, på ett helt annat sätt än i prosa och dikt. Jag kunde bara skriva ordet paus, så fanns det tysta talet där. Och i min dramatik är ordet paus utan tvekan det viktigaste och mest använda ordet - lång paus, kort paus, eller bara paus.

I dessa pauser kan det finnas så mycket, eller så lite. Att något inte kan sägas, att något inte vill sägas, eller att det bäst blir sagt genom att ingenting alls sägs.

Ändå är jag ganska säker på att det som mest talar genom pauserna är tystnad.

Jon Fosses hälsning
i Nobelbibliotekets
gästbok.

Börssalen var fullsatt
vid Jon Fosses
Nobelföreläsning.

I min prosa har kanske alla upprepningar en liknande funktion som pauserna i dramatik. [- -]

I en intervju en gång i tiden sa jag att det att dikta var en sorts bön. Och jag skämdes mycket när jag såg det i tryck. Men något senare läste jag, vilket tröstade mig, att Franz Kafka hade sagt samma sak. Så kanske - ändå?

Mina första böcker fick ganska dålig kritik, och jag bestämde mig då för att jag inte skulle lyssna på kritikerna, jag skulle lita på mig själv, ja, hålla fast vid mitt. Och om jag inte hade gjort det, ja, då hade jag slutat skriva efter det att min debutroman *Raudt, svart* kom ut för fyrtio år sedan.

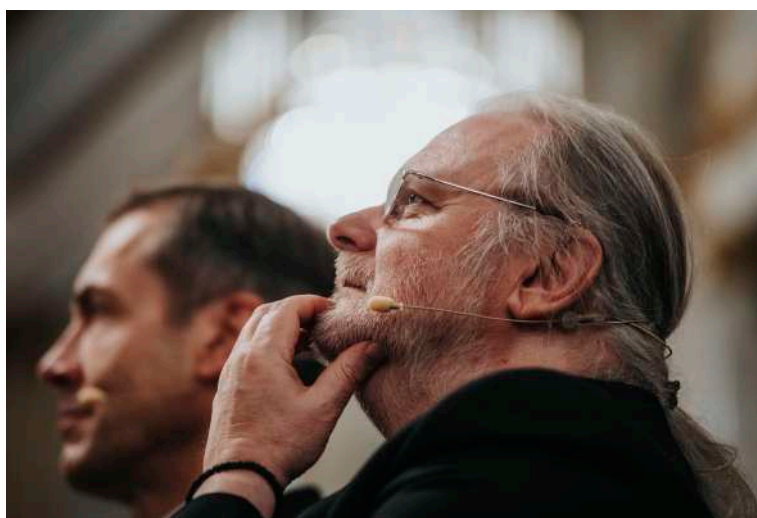
Senare fick jag för det mesta bra kritik, och jag började till och med få priser - och då insåg jag att det var viktigt att hålla fast vid samma logik, om jag inte lyssnade till den dåliga kritiken, så skulle jag heller inte låta framgången påverka mig, jag skulle hålla fast vid mitt, fortsätta med mitt.

Och det anser jag att jag har klarat att göra, och jag tror, om jag ska vara uppriktig, att jag ska klara det även efter att ha fått Nobelpriset.

När det tillkännagavs att jag hade fått Nobelpriset i litteratur fick jag mängder med e-post och gratulationer, det glädde mig naturligtvis, de flesta hälsningarna var bara glada, men somliga skrev att de hade skrikit av glädje, andra att de hade börjat gråta. Det berörde mig mycket.

Det finns många självmord i mina verk. Fler än jag tycker om att tänka på.

Jag har varit rädd för att jag på det sättet kan ha bidragit till att legitimera självmord. Så det som berörde mig allra mest var de som ärligt skrev att mina verk helt enkelt hade räddat deras liv. Jag har på sätt och vis alltid vetat att diktning kan rädda liv, kanske har det till och med räddat mitt eget. Och om

min diktning också kan hjälpa till att rädda andras liv, ja, ingenting skulle glädja mig mer än det. ✦

© Nobelstiftelsen, 2023. Översättning av Marie Lundquist. Hela föreläsningen finns på svenskaakademien.se.

SAMTLIGA FOTON: SAMUEL UNÉUS

FOTO: SAMUEL UNÉLUS

Akademiledamöterna **Ingrid Carlberg, Åsa Wikforss, Carina Lindqvist** (Akademiens räntmästare), **Mats Malm, Steve Sem-Sandberg** och **Jesper Svenbro** i Börssalen den 5 oktober 2023.

Särlingar leder vägen

Den isländska författaren Sjón ger människor som lever i samhällets utkant en röst och är övertygad om att poesin är det enda som kan rädda oss.

Vilken funktion fyller särlingarna i ditt berättande?

När jag dras in i att skriva en roman börjar det vanligtvis med att någon detalj fångar mitt intresse. Det kan vara en obetydlig händelse i Islands eller världens historia, en notering i en dagbok, en anekdot om en bortglömd olycka eller ett fotografi av en okänd person i en iögonfallande men tidlös situation. Mina karaktärer är vanligtvis människor som av olika anledningar lever i samhällets utkant. De är maktlösa i den materiella världen, men deras inre är uppfyllt av samtidens frågor. Eftersom detta gör dem till en levande punkt där samtida krafter korsas, och ofta kolliderar, blir deras berättelser intressanta exempel på den värld de lever i, om än på mikronivå.

Om jag till exempel skulle skriva en roman om Hollywoods guldålder skulle min huvudperson troligen vara en brottare från Island - kanske en tidigare medlem av det isländska nazistpartiet före kriget - som tvingas försörja sig som "monsterman", instängd i en kvävande gorilladräkt flera dagar i sträck medan han blir utskäld av en direktör av ungersk-judisk härkomst.

När du tog emot priset sa du att vår existens är hotad och att bara poesin kan rädda oss. Hur menar du?

Efter mina tonårs surrealistiska projekt har jag fortfarande en absolut tro på det poetiska sinnet, som jag ser som människans förmåga att genom metaforer tala om det ofattbara i tillvaron. Kanske var det en genetisk mutation som en ödesdiger morgon i kulturens gryning gav oss förmågan att minnas våra drömmar och att återberätta dem för våra medmänniskor.

I så fall förstod vi då att vi hade upplevt omöjligheten i att vara på två platser samtidigt medan vi sov. Det som uppstod när vi försökte tala om det omöjliga var poesi. Oavsett varifrån det kommer är det poetiska sinnet kärnan i vilka vi är. Och när vi nu måste inse att vi har tagit oss nära punkten då vi utplånar oss själva, till just det Ragnarök som vi trodde kunde utlösas endast av gudarna, då måste vi återgå till att sätta ord på det omöjliga.

Ditt arbete är ständigt gränsöverskridande. Hur gör du för att fortsätta vara öppen och nyfiken?

Jag försöker upprätthålla min nyfikenhet på litteraturen i dess vidaste bemärkelse, oavsett i vilka skepnader eller tider den uppenbarar sig. En ny litterär form eller genre ger mig möjlighet att på nytt upptäcka vad som kan göras med de verktyg jag har i min verktygslåda för ordsmideri, och ibland måste jag börja med att tillverka nya verktyg. Det har alltid varit viktigt för mig att skrivandet har inslag av lek, och när det verkligen flyter på känner jag mig lekfull. Det är en tillfredsställande känsla som jag ständigt söker efter. ♦

Svenska Akademiens nordiska pris

Nordiska priset delas varje år ut till någon från ett nordiskt land som gjort betydande insatser inom Akademiens verksamhets- eller intresseområden. Priset utgår ur **Stiftelsen Karin och Karl Ragnar Gierows fond** och är med en prissumma på 400 000 kronor det största av de priser som Akademien delar ut, efter Nobelpriset.

FOTO: SAMUEL LINDEUS

»Jag har fortfarande en absolut tro på det poetiska sinnet, människans förmåga att genom metaforer tala om det ofattbara.«

Sjón, 2023 års mottagare av Svenska Akademiens nordiska pris.

Över 100 historiskt värdefulla skrifter har bibliotekets medarbetare Olena Hura, Zhanna Ishchenko och Andriy Zabiaka kunnat digitalisera med hjälp av de skannrar Svenska Akademien donerade sommaren 2023.

»Flyglarmen går ofta«

Miljontals historiska dokument vid Nationalbiblioteket i Kiev riskerar att förstöras under det pågående kriget. Nu försöker personalen som är kvar rädda materialet.

Lyubov Dubrovina, överbibliotekarie vid Nationalbiblioteket i Kiev – hur påverkas er verksamhet av kriget?

I princip alla Ukrainas offentliga resurser går till kriget och många av våra duktiga medarbetare har lämnat landet. De som är kvar får enbart hälften eller två tredjedelar av sin tidigare lön. Förutsättningarna att bedriva verksamheten försvåras ytterligare av att den digitala infrastrukturen knappt fungerar. Tidigare använde vi till exempel rysk mjukvara som var gratis. Den fick vi överge, vilket skapade stora problem. Flyglarmen går ofta och då är det förbjudet att assistera våra besökare och all kollektivtrafik står still. Trots detta har vi medarbetare som fortsätter att komma hit och det är jag mycket tacksam för.

När taket, fasaden och läsrummet i vår historiska byggnad skadades i en missilattack i oktober 2022 insåg vi att det är stor risk att vi förlorar några av Ukrainas viktigaste historiska tillgångar, däribland unika vetenskapliga och kulturella manuskript. Det digitaliseringsarbete som vi hade påbörjat redan före kriget blev ännu mer prioriterat för oss.

Svenska Akademien har under 2023 donerat två avancerade skannrar. Hur används de?

Den utrusningen är enormt värdefull! Den ger oss nya möjligheter att bevara vårt kulturarv. Vi började använda skannrarna under sommaren 2023 och totalt har vi hunnit digitalisera över 100 manuskript och tidiga utgåvor av böcker. Det har blivit över 82 000 avbildningar, med fokus på manuskript från 1000-talet till 1700-talet.

Men vi har ett enormt arbete framför oss. Av de 17 miljoner manuskript, böcker och dokument som finns i våra samlingar har vi hittills bara hunnit digitalisera 12 000. Utöver skannerutrustningen behövs möjligheter att lagra materialet, och vi har haft problem med för gamla servrar som inte klarar de många elavbrot-

ten. Nu har vi fått hjälp med nya servrar från våra tyska kollegor och The Conference of European National Librarians, vilket ger oss bättre lagringsmöjligheter.

Hur prioriterar ni vilket material som ska räddas först?

Vi hade tydliga prioriteringskriterier redan innan kriget bröt ut. De baserades på internationella standarder, men har fått skärpas ytterligare i den extrema situation vi befinner oss i nu. Fokus är vårt kulturarv, som unika och oersättliga religiösa böcker, tidskrifter, noter och kartor fram till 1600-talet.

Vad gör ni för att skydda allt material, vid sidan av digitaliseringen?

Våra mest värdefulla manuskript och böcker förvaras i brandskyddade säkerhetsskåp, men de skåpen är väldigt få. Nu har vi fått ordning på vår it-säkerhet, men vi blir utsatta för upprepade hackerattacker och gör löpande kopior på lokala servrar som vi förvarar på olika ställen. Nationalbiblioteket i Polen har hjälpt oss att installera moderna brandsläckare och The British Library har hjälpt oss med restaureringspapper. Gåvor som dessa, och den från Svenska Akademien, ger oss hopp för framtiden. Det är en uppmuntran som betyder mycket. ♦

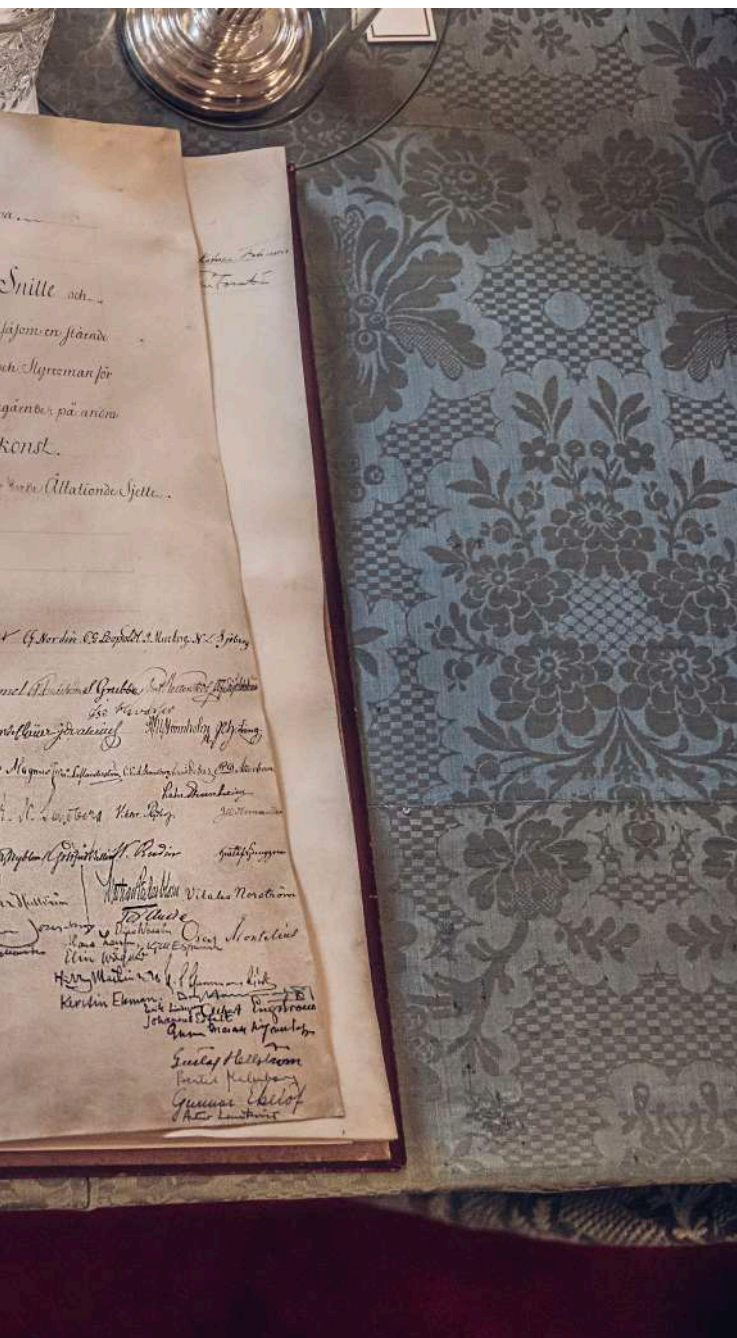
Lyubov Dubrovina

Oordning med historiska rötter

FOTO: RICKARD L. ERIKSSON

När Gustaf III instiftade Svenska Akademien skulle ett rutnmönster i stadgarna säkerställa ordning och reda bland arton signaturer. Ändå gick det snett.

VARJE GÅNG EN nyinträdd ledamot ska skriva sin signatur under Akademiens stadgar väcks frågan: Var ska jag klämma in mitt namn? På sidorna i stadgedokumentet trängs nämligen signaturer från över två hundra år, fritt och till synes utan ordning. Hur kunde det bli så?

OREDAN UPPSTOD REDAN vid Akademiens instiftelse den 5 april 1786. Gustaf III hade själv utvalt de tretton första ledamöterna, och mellan dem fördelades nu stolar genom lottning. Av de tretton var tio närvarande, vilka alltså skrev under stadgarna i stolsnummerordning. Pergamentet hade i förväg försetts med diskreta linjer som skulle hålla ordning på namnteckningarnas placering och storlek.

ANDERS JOHAN VON HÖPKEN, som tilldelats stol 1, började längst till vänster. Stol 2 hade genom lottningen tillfallit **Carl Fredrik Scheffer**, som dock inte var närvarande utan befann sig utomlands, och han avled senare under hemresan och tog alltså aldrig inträde i Akademien. Trots detta har någon skrivit in hans namn på rätt plats i stadgedokumentet; när detta skedde, och vem som höll i pennan, är okänt.

Stol 3 hade tillfallit biskopen i Lund **Olof Celsius d.y.** Också han var frånvarande vid instiftelsen, troligen därför att han inte kunde företa resan till Stockholm med så kort varsel. När han tog inträde den 27 maj hade det redan hunnit bli oreda på raden. Stol 4 hade vid instiftelsen intagits av **Johan Henric Kellgren**, som olyckligtvis hade undertecknat dokumentet på platsen för stol 5, vars rättmätige innehavare **Mattias von Hermansson** följaktligen blev tvungen att skriva sitt namn i kolumn 6.

Axel von Fersen d.ä., innehavare av stol 7, insåg att han måste lämna en lucka åt den andre frånvarande biskopen **Johan Wingård**, som hade tilldelats stol 6, och skrev alltså sitt namn i kolumn 8. Därefter fick **Johan Gabriel Oxenstierna** (stol 8) skriva under stadgarna på det utrymme som återstod på raden.

Så gick det till när stadgedokumentets vänstersida fick 8 kolumner i stället för 9 och högersidan följaktligen 10, vilket skulle få märkbara följder längre fram. Den skyldige måste anses vara Kellgren, som i en troligen stressad situation hade överskattat det utrymme som skulle krävas för Scheffers och Celsius' namnteckningar och börjat skriva för långt till höger.

Som en direkt följd av oredan på vänstersidan fick alltså Gudmund Jöran Adlerbeth (stol 9) skriva sitt namn i kolumn 10, och den förskjutningen fortplantade sig sedan ända till Gustaf Fredrik Gyllenberg (stol 13), som fick lov att skriva i kolumn 14.

Därmed hade alla tio vid instiftelsen närvarande ledamöter undertecknat stadgarna.

DE FRÅNVARANDE biskoparna Celsius och Wingård tog inträde den 27 maj. Som vi redan konstaterat, hade Celsius (stol 3) blivit lurad av Kellgren (stol 4) och skrev för långt åt höger, och för Wingård (stol 6) återstod bara att skriva i den för stol 7 avsedda luckan mellan grevarna Hermansson och Fersen. Med undantag för Scheffer hade nu alla de av Gustaf III utsedda ledamöterna undertecknat stadgarna.

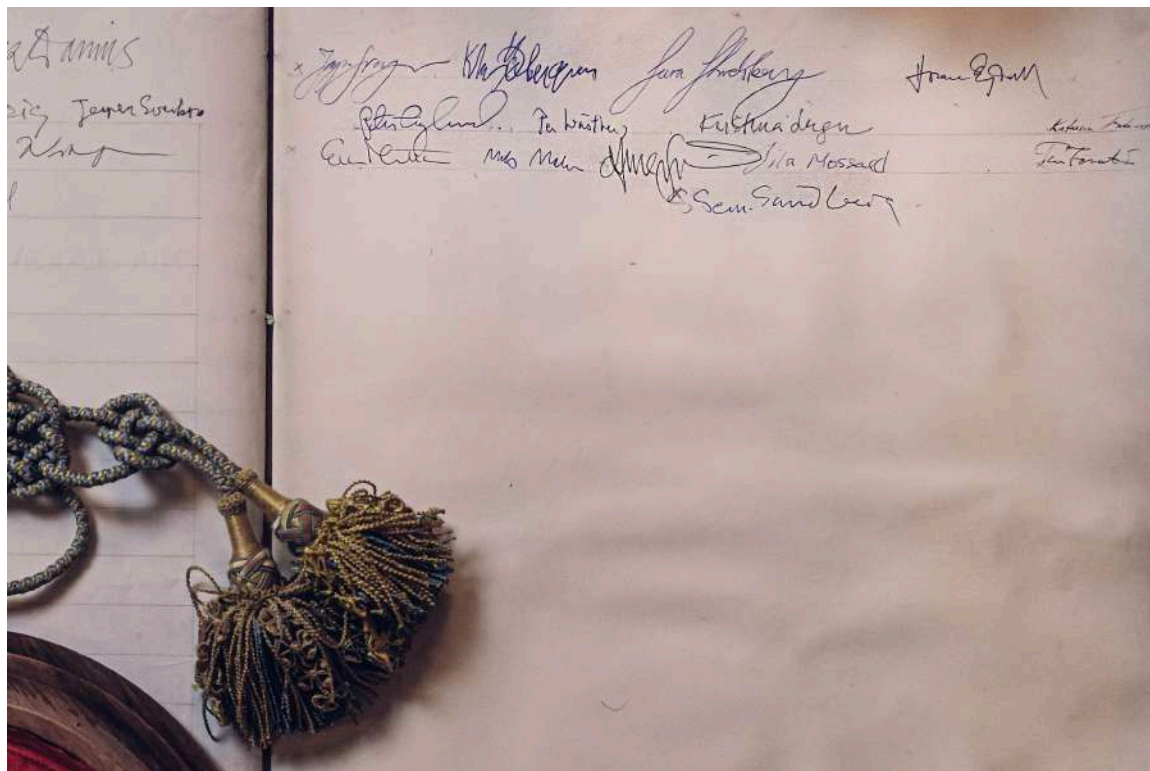
Vid biskoparnas inträde hade Akademien redan börjat besätta de återstående fem stolarna genom inval

av ledamöter, och den 13 april var det dags för Gustaf Mauritz Armfelt och Carl Gustaf Nordin att ta inträde. Armfelt (stol 14) skrev kort men var givetvis ändå tvungen att hålla sig i kolumn 15, och Nordin (stol 15) fick skriva i kolumn 16.

Den sista stol som blev besatt under instiftelseåret var nr 16, som intogs av Carl Gustaf af Leopold den 21 juni. När han skulle skriva sitt namn i kolumn 17 insåg han troligen att det gällde att spara på utrymmet för att bereda plats för ytterligare två namnteckningar på raden. Dessa kom dock inte på plats förrän den 13 maj året därpå, då Johan Murberg (stol 17) och Nils Lorents Sjöberg (stol 18) valdes in och fick dela på det återstående utrymmet.

NÄR MURBERG OCH Sjöberg tog inträde hade Akademiens första ledamotsskifte redan ägt rum genom att Scheffer hade avlidit och efterträts på stol 2 av Abraham Niclas Clewberg den 2 december 1786. Clewbergs namnteckning hör till de omfångsrikaste i hela dokumentet och upptar inte bara hela

FOTO: RICKARD L. ERIKSSON

Varje ny akademiledamot får försöka klämma in sin signatur bland företrädare och kollegor.

FOTO: RICKARD L. ERIKSSON

kolumn 2 utan även hela kolumn 3.

Höpkens efterträdare på stol 1, **Nils Philip Gyldenstolpe**, var den förste som efterträdde en ledamot som verkligen hade tagit inträde i Akademien, vilket skedde den 11 december 1789. Han brydde sig inte om vare sig radlinjeringen eller grannens (Clewberg) namnteckning utan var mest intresserad av att komma nära sin företrädares. Gyldenstolpe blev därigenom upphovsman till den tydliga blankrad som sträcker sig över hela dokumentet. Den bryts dock på ett ställe. När **Adolf Mörner** tog inträde 1819 på stol 6 efter den gamle biskop Wingård, fanns det inte någon plats för att klämma in en namnteckning mellan **Magnus Lehnberg** (stol 5) och **Axel Gabriel Silverstolpe** (stol 7), som hade tagit inträde långt tidigare: 1790 resp. 1795. Felet var Lehnbergs: hans namnteckning var rätt vidlyftig och upptog inte bara kolumn 6 utan även halva kolumn 7.

OREDAN HAR SEDAN följt med genom århundradena. Särskilt drabbad blev förstås stol 18, där det ju inte fanns någon kolumn till höger att breda ut sig på. Värst blev det längst ned på sidan, vilket fick till följd att man 1992 för första gången fick lov att vända blad och fortsätta på nästa uppslag, där vi nu alltså återfinner de nyinträdda ledamöterna **Anna-Karin Palm** och **David Håkansson**. ✦

BO SVENSÉN

Författare till boken *Snille och smak. Svenska Akademien förr och nu* (2023)

Författaren Anna-Karin Palm signerar Akademiens stadgar vid sitt inträde i december 2023.

Svenska Akademiens ledamöter

Vid högtidssammankomsten den 20 december 2023 tog språkforskaren David Håkansson och författaren Anna-Karin Palm inträde i Akademien. Med dessa nya ledamöter, på stol 3 och 16, är Akademien åter fulltalig.

På Svenska Akademiens hemsida finns utförliga presentationer av alla ledamöter.

I
Juristen
Eric M. Runesson
f. 1960 (invald 2018)

II
Språkforskaren
Bo Ralph
f. 1945 (invald 1999)

III
Språkforskaren
David Håkansson
f. 1978 (invald 2023)

IV
Författaren och litteraturforskaren
Anders Olsson
f. 1949 (invald 2008)

V
Författaren och journalisten
Ingrid Carlberg
f. 1961 (invald 2020)

VI
Språkforskaren
Tomas Riad
f. 1959 (invald 2011)

VII
Filosofen
Åsa Wikforss
f. 1961 (invald 2019)

VIII
Antikforskaren och poeten
Jesper Svenbro
f. 1944 (invald 2006)

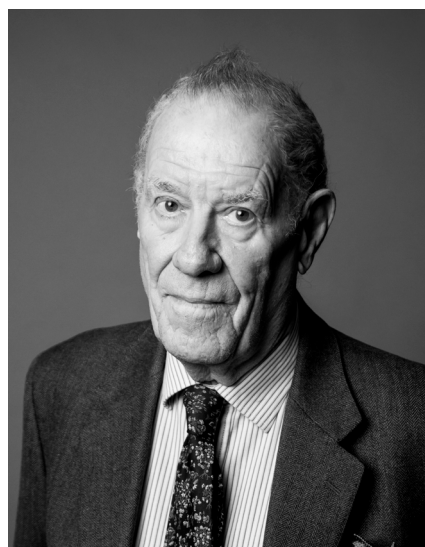
IX
Författaren
Ellen Mattson
f. 1962 (invald 2019)

X
Historikern och författaren
Peter Englund
f. 1957 (invald 2002)

XI
Litteraturforskaren och översättaren
Mats Malm
f. 1964 (invald 2018)
ständig sekreterare

XII
Författaren
Per Wästberg
f. 1933 (invald 1997)

XIII
Författaren
Anne Swärd
f. 1969 (invald 2019)

XIV
Författaren, kritikern och översättaren
Steve Sem-Sandberg
f. 1958 (invald 2020)

XV
Poeten
Jila Mossaed
f. 1948 (invald 2018)

XVI
Författaren
Anna-Karin Palm
f. 1961 (invald 2023)

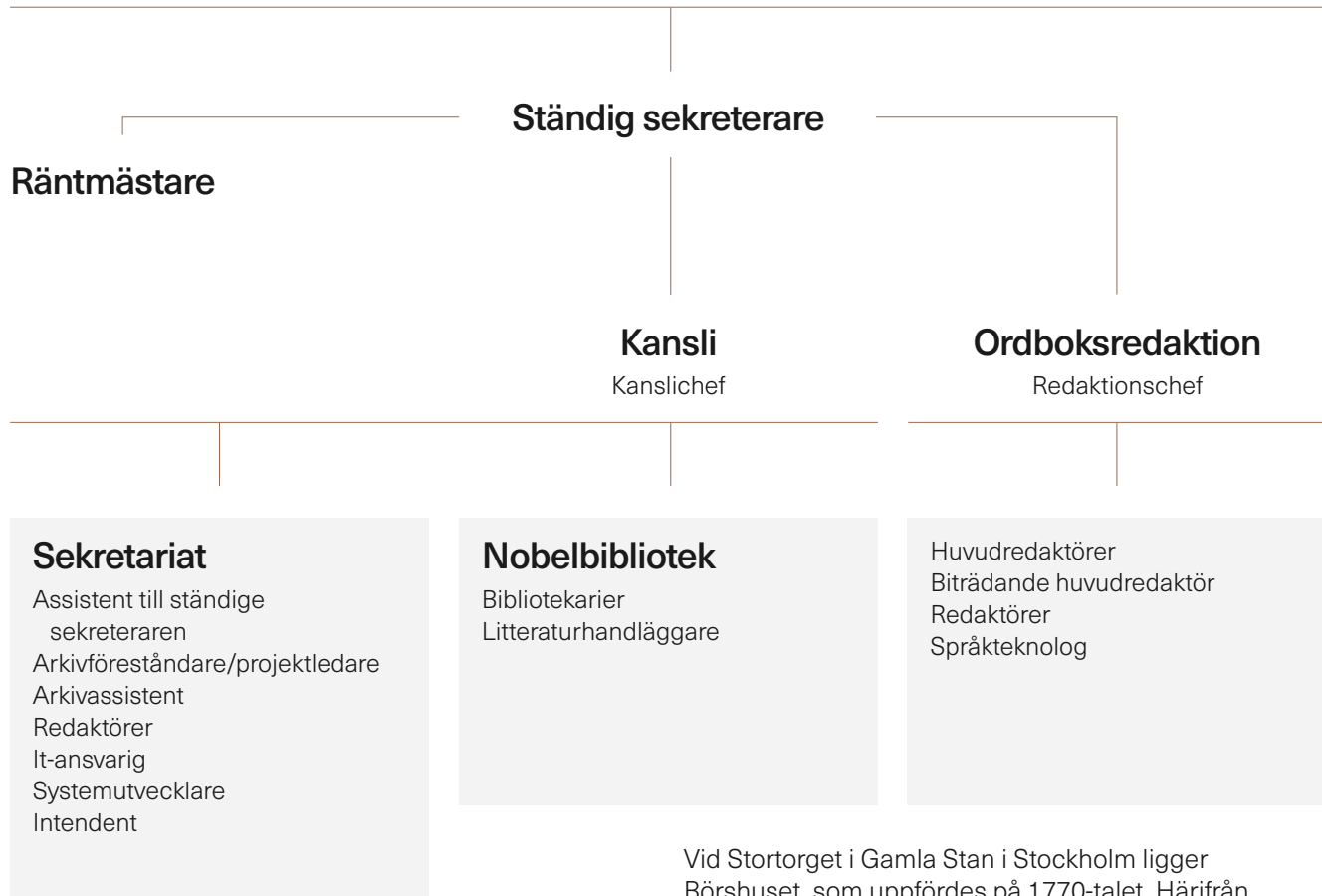
XVII
Författaren och litteraturforskaren
Horace Engdahl
f. 1948 (invald 1997)

XVIII
Poeten
Tua Forsström
f. 1947 (invald 2019)

Ledamöterna – De Aderton

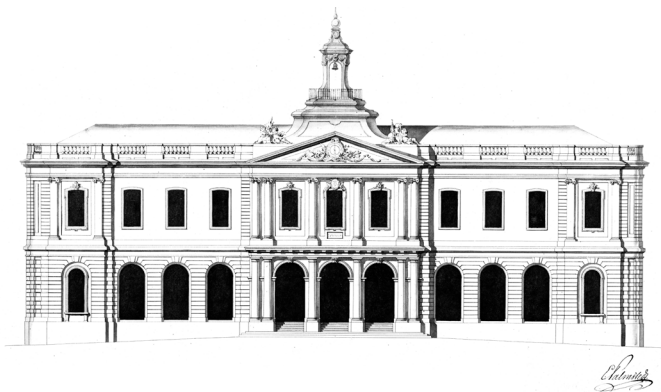

Vid Stortorget i Gamla Stan i Stockholm ligger Börshuset, som uppfördes på 1770-talet. Härifrån har Svenska Akademien drivit sitt dagliga arbete sedan 1921.

Ständige sekreteraren ansvarar för Svenska Akademiens förvaltning enligt de riktlinjer och instruktioner som Akademiens ledamöter gemensamt beslutar om.

Akademiens kansli består av ett sekretariat och ett bibliotek, Nobelbiblioteket, med sammanlagt 14 personer anställda på hel- eller deltid. En kanslichef har det övergripande ansvaret för kansliets verksamheter, stödfunktioner och personalfrågor. En räntmästare, som ingår i Akademiens förvaltningsutskott, ansvarar för den ekonomiska förvaltningen.

I organisationen ingår också ordboksredaktionen i Lund. Här arbetar 18 personer.

Priser och stipendier 2023

Pengarna kommer från såväl Svenska Akademiens egna medel som stiftelser förvaltade av Akademien (se sidan 65).

ANSLAG UR STIFTELSEN FONDEN FÖR FORSKNING I MODERN SVENSKA OCH FÖR SVENSK SPRÅKVÅRD

120 000 kronor till **Memet Aktürk-Drake**.

AXEL HIRSCHS PRIS

Delas sedan 1969 ut till författare av "en under de senaste två åren utgiven levnadsteckning av högt konstnärligt och kulturhistoriskt värde eller ett betydelsefullt historiskt arbete". Belopp: 125 000 kronor per person. Mottagare: **Hans-Gunnar Axberger, Claes Britton** och **Maja Larsson**.

BELLMANPRISET

Instiftat 1920 av Anders och Emma Zorn och avsett att hedra en verkligt

framstående svensk skald. Belopp: 250 000 kronor. Mottagare: **Agneta Enckell**.

CARL ÅKERMARKS STIPENDIUM

Utdelas till förtjänta artister inom svensk teater. Belopp: 50 000 kronor per person. Mottagare: **Katarina Lundgren-Hugg, Alexej Manvelov, Oscar Salomonsson** och **Paula Stenström Öhman**.

DOBLOUGSKA PRISET

Utdelas "för understödjande av svensk och norsk skönlitteratur samt litteraturhistorisk forskning". Belopp: 200 000 kronor per person. Mottagare: **Brit Bildøen, Krister Gustavsson, Kerstin Norborg** och **Gunnar Wærness**.

ERIC OCH INGRID LILLIEHÖÖKS STIPENDIUM

Tilldelas sedan 2007 växelvis författare, översättare och bibliotekarier.

Belopp: 125 000 kronor. Mottagare: **Carina Norderäng**.

FORSKARSTIPENDIUM UR STINA OCH ERIK LUNDBERGS STIFTELSE

Delas ut för att främja vetenskaplig forskning inom i första hand musik-, teater- och litteraturhistoria samt för att understödja undervisnings- och studieverksamhet inom dessa ämnen. Belopp: 60 000 per person. Mottagare: **Frida Beckman, Anna Blennow, Linus Ljungström** och **Jennie Nell**.

GERARD BONNIERS PRIS

Instiftat 1988, ska tilldelas författare verksamma inom Akademiens intresseområde. Belopp: 300 000 kronor. Mottagare: **Carl-Göran Ekerwald**.

GUN OCH OLOF ENGQVISTS STIPENDIUM

Instiftades 1977 för att "stödja litterär verksamhet inbegripet kulturjournalistik". Belopp: 200 000 kronor. Mottagare: **Lars Hermansson**.

KALLEBERGERSTIPENDIET

Delas ut för litterär verksamhet med företräde för lyrik. Belopp: 60 000 kronor. Mottagare: **Helena Boberg**.

KARIN GIEROWS PRIS

Instiftades 1976 och ska utdelas för hängiven bildningsverksamhet eller kunskapsförmedlande framställningskonst. Belopp: 80 000 kronor per person. Mottagare: **Amat Levin** och **Elisabeth Åsbrink**.

KELLGRENPRISET

Instiftades 1979, utgår ur Stiftelsen

Alexej Manvelov

Elisabeth Åsbrink

FOTO: TOBIAS REGELL OCH SÖREN VILKS

Karin och Karl Ragnar Gierows fond och utdelas för betydelsefull gärning inom Akademiens hela verksamhetsområde. Belopp: 200 000 kronor. Mottagare: **Svante Nordin**.

KUNGLIGA PRISET

Instiftades 1835 av Karl XIV Johan och anvisas fortfarande av Hans Majestät. Priset utdelas för förtjänstfulla insatser inom något av Akademiens intresseområden. Belopp: 100 000 kronor. Mottagare: **Birgitta Holm**.

LYDIA OCH HERMAN ERIKSSONS STIPENDIUM

Tilldelas en "ung lovande lyriker eller författare". Belopp: 120 000 kronor. Mottagare: **Sami Said**.

MARGIT PÅHLSONS PRIS

Instiftat 1981, delas ut för viktiga insatser för svenska språket. Belopp: 225 000 kronor. Mottagare: **Åke Viberg**.

OLE OCH ANN-MARIE SÖDERSTRÖMS PRIS

Tilldelas "en författare av hög litterär förtjänst". Belopp: 45 000 kronor. Mottagare: **Elin Grelsson**.

SCHÜCKSKA PRISET

Avser att stödja och belöna litteraturhistoriska författarskap. Belopp: 100 000 kronor. Mottagare: **Ingrid Elam**.

SIGNE EKBLAD-ELDHS PRIS

Tilldelas en framstående skönlitterär författare. Belopp: 140 000 kronor. Mottagare: **Eva Ström**.

STIPENDIUM TILL HARRY MARTINSONS MINNE

Utgår ur stiftelsen Karin och Arthur Elgstrands donationsfond. Det utdelas vartannat år och avser varannan gång förtjänstfull litterär verksamhet och varannan gång värdefulla insatser för svenska språket. Belopp: 70 000 kronor. Mottagare: **Karl Daniel Törnkvist**.

STIPENDIUM UR GERARD BONNIERS DONATIONSFOND

Instiftades 1992 och utgår till unga, lovande författare. Summa: 75 000 kronor vardera. Mottagare: **Lyra Ekström Lindbäck** och **Martina Moliis-Mellberg**.

STIPENDIUM UR KARIN OCH KARL RAGNAR GIEROWS DONATIONSFOND

Instiftades 1980 och utdelas för förtjänstfulla arbeten på det litteraturvetenskapliga området. Belopp: 50 000 kronor per person. Mottagare: **Anders Hallengren**, **Signe Leth Gammelgaard**, **Gabriel Itkes-Sznep** och **Sara Pärsson**.

STIPENDIUM UR LENA VENDELFELTS MINNESFOND

Instiftades 1981 och ska tilldelas "dik-

tare som söker hävda och värna rent mänskliga värden". Summa: 60 000 kronor. Mottagare: **Lennart Hagerfors**.

SVENSKA AKADEMIEN

Svenska Akademien har under 2023 ur egna medel delat ut belöningar på 50 000 kronor vardera till **Jesper Huor**, **Ann-Helén Laestadius**, **Jonathan Lindström** och **Anders Rydell**.

SVENSKA AKADEMIENS BERNADOTTESTIPENDIUM

Instiftat 2016, delas ut varje år till en nyligen debuterad författare och vartannat år omväxlande till en nyligen disputerad litteraturforskare respektive språkforskare. Belopp: 125 000 kronor vardera. Mottagare: **Martin Engberg** och **Adam Horn af Åminne**.

SVENSKA AKADEMIENS BIBLIOTEKARIEPRIS

Instiftades 2005 och tilldelas bibliotekarier vid svenska folk- och skolbibliotek som gjort värdefulla insatser för att främja intresset för klassisk och samtida skönlitteratur. Belopp: 50 000 kronor till vardera pristagaren och 30 000 kronor till pristagarens arbetsplats. Mottagare: **Lillemor Åkerman** vid Varbergs stadsbibliotek och **Jonna Bruce** vid Hammar-kullsskolan i Göteborg.

SVENSKA AKADEMIENS FINLANDSPRIS

Instiftat 1966, utdelas för värdefulla insatser inom Finlands svenskspråkiga kulturliv. Prissumma: 100 000 kronor. Mottagare: **John Vikström**.

SVENSKA AKADEMIENS FRANSKA STIPENDIUM

Medel till resa, omkostnader och två veckors boende i en av Svenska institutets gästlägenheter i Paris. Belopp: 30 000 kronor vardera. Mottagare: **Torun Börtz**, **Anna Franklin** och **Kristina Hagström-Ståhl**.

Priser & stipendier

2023

SVENSKA AKADEMIENS NORDISKA PRIS

Instiftades 1986 och utdelas till någon i de nordiska länderna som gjort betydelsefulla insatser inom något av Akademiens verksamhets- eller intresseområden. Belopp: 400 000 kronor. Mottagare: **Sjön**.

SVENSKA AKADEMIENS PRIS FÖR INTRODUKTION AV SVENSK KULTUR UTOMLANDS

Instiftades 1992. Prissumma: 80 000 kronor vardera. Mottagare: **Firat Ceweri** och **Massimo Ciaravolo**.

SVENSKA AKADEMIENS PRIS TILL FRAMSTÅENDE FÖRFATTARE AV BARN- OCH UNGDOMSLITTERATUR

Instiftades 2021. Belopp: 150 000 kronor. Mottagare: **Rose Lagercrantz**.

SVENSKA AKADEMIENS SPRÅKFORSKARPRIS

Priset instiftades 2006 och delas ut för att hedra en verkligt framstående svensk språkforskare. Priset gäller svenska språket i hela dess vidd, i nutid och dåtid. Belopp: 250 000 kronor. Mottagare: **Mats Thelander**.

SVENSKA AKADEMIENS STIPENDIUM TILL POST- DOKTORALA SPRÅKFORSKARE

Belopp: 50 000 kronor vardera. Mottagare: **Gunnar Norrman** och **Sandy Åkerblom**.

SVENSKA AKADEMIENS SVENSKLÄRARPRIS

Instiftades 1987 och ska tilldelas lärare "som genom sin gärning har stimulerat intresset hos unga människor för svenska språket och litteraturen". Belopp: 50 000 kronor till pristagaren och 30 000 kronor till pristagarens arbetsplats. Mottagare: **Marika Abrahamsson** vid Hammarkullsskolan i Göteborg, **Wendel Carlsson** vid Strömstiernaskolan i Strömstad, **Jessica Mellgren** vid Vikingaskolan i

Ann-Helén Laestadius

Martin Kragh

FOTO: CARL-JOHAN UTSI OCH UTRIKESPOLITISKA INSTITUTET

Handen och **Janira Brinaru** vid Sverigefinska skolan i Stockholm.

SVENSKA AKADEMIENS TEATERPRIS

Instiftat 1963, utdelas som belöning till scenartister, regissörer och dramatiska författare. Belopp: 100 000 kronor. Mottagare: **Ada Berger**.

SVENSKA AKADEMIENS TOLKNINGSPRIS

Instiftades 1965 och utdelas som belöning för värdefull tolkning av svensk diktning till främmande språk. Belopp: 60 000 kronor per person. Mottagare: **Carmen Montes Cano** och **Justyna Czechowska**.

SVENSKA AKADEMIENS ÖVERSÄTTARPRIS

Belönar utmärkta översättningar till svenska språket, huvudsakligen inom

skönlitteraturen men även inom de humanistiska vetenskaperna. Belopp: 60 000 kronor vardera. Mottagare: **Jesper Festin** och **Olov Hyllienmark**.

ZIBETSKA PRISET

Utdelas vartannat år "åt någon förtjent witterhetsikare" och utgår ur Stiftelsen C.B. Zibets fond. Belopp: 70 000 kronor. Mottagare: **Martin Kragh**.

2023

Januari

2 JANUARI

Öppnandet av 1972 års Nobelarkiv, året då Nobelpriset i litteratur tilldelades den tyske författaren **Heinrich Böll**.

12 JANUARI

Svenska Akademien arrangerade en visionsdag för svenska språket i Börshuset, i samarbete med Språkrådet.

19 JANUARI

Akademien hade sin första sammankomst för terminen.

Februari

1 FEBRUARI

Akademiens ständige sekreterare, **Mats Malm**, erhöll H.M. Konungens medalj i 12:e storleken i Serafimerordens band för förtjänstfulla insatser inom svenskt akademiväsende.

8 FEBRUARI

Åsa Wikforss föreläste om vetenskapsförnekelse vid de europeiska forskningsministrarnas möte, som en

del av arrangemangen med anledning av Sveriges ordförandeskap i EU.

Mars

22 MARS

Konferensen *Thought and Truth under Pressure* anordnades i Börssalen. Temat var de hot som i dag föreligger mot det offentliga samtalet, yttrandefriheten och demokratin.*

30 MARS

Mats Malm deltog i konferens på Vetenskapsakademien om jämställdhet i vetenskapssamhället.

April

12 APRIL

Nordiska priset delades ut till den isländska författaren **Sjón** vid en ceremoni i Börssalen.*

19 APRIL

Samarbetet kring Bernadottestipendierna och det nyinstitfödda Bernadottepriset delades ut vid en ceremoni på slottet. Svenska Akademiens stipen-

diater var **Martin Engberg** och **Adam Horn af Åminne**. Bernadottepriset tilldelades **Föreningen Svenskbyborna**.

22 APRIL

Akademiledamöterna **Mats Malm**, **Ingrid Carlberg**, **Peter Englund**, **Anne Swärd** och **Åsa Wikforss** deltog under Kulturnatten i Stockholm i samtal med talmannen och riksdagsledamöter om politik och litteratur, i Riksdagsbiblioteket.

Maj

4 MAJ

Åsa Wikforss inledningstalade vid Sveriges unga akademis arrangemang av European National Youth Academies konferens om akademisk frihet.

Juni

1 JUNI

Steve Sem-Sandberg tillträdde som direktör och **Anders Olsson** som kansler för Akademien.

Det samlade pressuppbådet vid tillkännagivandet av 2023 års Nobelpris i litteratur.

10 JUNI

En konsertant version av 1700-talsoperan *Gustaf Wasa* uppfördes i Börsalen som en del i firandet av **H.M. Konung Carl XVI Gustafs** femtio år på tronen.

September

27 SEPTEMBER

Ingrid Carlberg och **Åsa Wikforss** deltog i ett seminarium med **Dimitrij Muratov**, mottagare av Nobels fredspris 2022, på Nobelprismuseet. Seminariet arrangerades av Nobelstiftelsen och Svenska Akademien.

28 SEPTEMBER–1 OKTOBER

Svenska Akademien deltog på Bokmässan i Göteborg, där även Svenska Akademiens svensklärarypris, Svenska Akademiens bibliotekariepris och Svenska Akademiens pris till framstående författare av barn- och ungdomslitteratur delades ut.

Oktober

5 OKTOBER

Akademien beslutade vid sin sammankomst att tilldela den norska författaren **Jon Fosse** 2023 års Nobelpris i litteratur.

27 OKTOBER

Svenska Akademien var medarrangör vid Musikaliska Akademiens hyllning

FOTO: RICKARD L ERIKSSON

till **H.M. Konungen** i anledning av hans 50 år på tronen och de 500 år som förflutit sedan Gustav Vasa valdes till kung.

November

22 NOVEMBER

Med anledning av **Per Wästbergs** 90-årsdag anordnades i Börshuset evenemanget *Tidvatten – en litterär afton* kring hans författarskap, som en del i serien Kvällar på Akademien.

December

1 DECEMBER

Ingrid Carlberg tillträdde som direktör och **Peter Englund** som kansler för Akademien.

7 DECEMBER

I samband med Nobelveckan hölls den traditionsenliga Nobelföreläsningen av årets litteraturpristagare **Jon Fosse**.

10 DECEMBER

Nobelceremonin ägde rum i Konserthuset. **Anders Olsson** höll talet till

litteraturpristagaren. Därefter följde Nobelbanketten i Stockholms stadshus.

20 DECEMBER

Svenska Akademiens högtidssammankomst hölls i Börssalen.

Anna-Karin Palm och **David Håkansson** tog inträde som nya ledamöter.

Under året har det också löpande hållits möten inom bland annat Nobelkommittén, Språkkommittén och Förvaltningsutskottet samt styrelsemöten och liknande hos en rad organisationer där Akademien är representerad, till exempel Nobelstiftelsen, Svenska Bibelsällskapet, och Språkvårdsgruppen, en samarbetsorganisation där bland andra även Språkrådet, Regeringskansliet, SVT, Svenskläraryföreningen och Europeiska kommissionen är representerade. Dessutom har ledamöterna framträtt för Akademiens räkning i en rad andra sammanhang.

* Evenemanget eller texten går att ta del av på svenskaakademien.se

23

Förvaltade stiftelser

Stiftelsen Axel Hirschs testamentsfond
(Axel Hirschs pris)

Stiftelsen Bernhard och Malin von Beskows fond
(Beskowska resestipendiet)

Stiftelsen Carl Åkermarks testamentsfond
(Carl Åkermarks stipendium till förtjänta artister inom svensk teater)

Stiftelsen C.B. Zibets fond
(Zibetska priset)

Stiftelsen Dalén-Engqvists fond
(Gun och Olof Engqvists stipendium)

Stiftelsen Doblougskas fonder
(Doblougskas priset)

Stiftelsen Emma och Anders Zorns donationsfond
(Bellmanpriset)

Stiftelsen Eric och Ingrid Lilliehööks fond
(Eric och Ingrid Lilliehööks stipendium)

Stiftelsen Fonden för forskning i modern svenska och för svensk språkvård
(Anslag)

Stiftelsen Fonden för Svenska Akademiens internationella förbindelser
(Anslag)

Stiftelsen Ida Bäckmans stipendiefond till Gustaf Frödings och Selma Lagerlöfs minne
(Ida Bäckmans stipendium)

Stiftelsen Ilona Kohrtz' testamentsfond
(Ilona Kohrtz' stipendium)

Stiftelsen Kallebergerfonden, Tekla Hanssons och Gösta Ronnströms donation
(Kallebergerstipendiet)

Stiftelsen Karin och Arthur Elgstrands donationsfond
(Stipendium till Harry Martinsons minne)

Stiftelsen Karin och Karl Ragnar Gierows fond
(Kellgrenpriset, Karin Gierows pris, Stipendium ur Karin och Karl Ragnar Gierows donationsfond, Svenska Akademiens nordiska pris)

Stiftelsen Lena Vendelfelts Minnesfond
(Stipendium ur Lena Vendelfelts Minnesfond)

Stiftelsen Lydia och Herman Erikssons fond för stipendium till ung lovande lyriker eller författare
(Lydia och Herman Erikssons stipendium)

Stiftelsen Margit Pålsons testamentsfond
(Margit Pålsons pris)

Stiftelsen Ole och Ann-Marie Söderströms fond
(Ole och Ann-Marie Söderströms pris)

Stiftelsen Schullströmska Minnesfonden
(Schullströmska priset för barn- och ungdomslitteratur)

Stiftelsen Signe Ekblad-Eldhs testamentsfond
(Signe Ekblad-Eldhs pris)

Stiftelsen Skriftställaren Birger Schöldströms fond
(Birger Schöldströms pris)

Rätt svar. Tio ord från det sista bandet

1. Älvblåst: c) hudsjukdom
”Jnger Pärssdotter .. pläghar bruka leferij, eller läsa i salt för elfuebläst.” Västerås domkapitels protokoll, 1621.

2. Ämlig: b) eländig
”Han var gråblek i ansiktet och verkade ämlig på det hela taget.” Håkan Nesser, *Fallet G*, 2003.

3. Äreprål: a) lagerkrans
”The Seger-sälle Hiältar / Som komm’ igen med Frid, .. / The blifwa billigt krönte, / Med Daphnes Ähre-Pråål.” Georg Stiernhielm, *Then fångne Cupido*, 1649.

4. Äril: a) eldstad
”Grädda .. (kakorna) i ugnen på bara ärilen.” *Cajsa Warg, Hjelpreda i hushållningen för unga fruentimber*, 1755.

5. Örkdag: a) arbetsdag
”Straxt .. (barnen) ähre födde på örck- el. helg dag komma de genast till prästegården at låta dem döpa.” Härnösands domkapitels protokoll, 1694.

6. Örontasslare: a) lismare
”Örontaslare göra sich sielffue skadha, och ingen haffuer them gerna när sich.” *Jesu Syrachs book*, 1536.

7. Örs: b) stridshäst
”Han war then Riddaren raske, Som främst kom på ett Örs.” Johannes Bureus, *Nymäre wijsor*, 1637.

8. Ösgös: b) slösare
”Jag intet annat ser än som en Samwetzlösser, En Skalck, en Lögnemun, en feg, en Ösegiöser, En Lätting.” En samling öfversättningar och bearbetningar från romerske och franske författare, 1712.

9. Överhän: c) nonchalant
”Paracelsus råder intet derföre, at de som hans Werck allenast öfwerhänn

och icke med behörig alfwar läsa, det intet fatta.” Urban Hiärne, *Defensionis Paracelsicæ prodromus*, 1709.

10. Öxla: a) föröka
”Wij gerne wilde haffue .. (älgar) frijtt gångendes på thet the motte öxle sigh och wexe till.” Konung Gustaf den förstes registratur, 1548.

SVENSKA AKADEMIEN

Ekonomisk information

Innehåll

Finansiell sammanfattning av räkenskapsåret 2023	70
Värdepappersportfölj och fastighetsinnehav	72
Årsredovisning 2023	75
Förvaltningsberättelse	76
Resultaträkning	80
Balansräkning	81
Förändringar i eget kapital	83
Noter	84
Revisionsberättelse	97

Finansiell sammanfattning av räkenskapsåret 2023

Intäkter

Svenska Akademiens uppdrag är att verka för det svenska språket och för litteraturen i Sverige och omvärlden. Verksamhetens intäkter består av avkastning från investerat kapital, fastighetsintäkter från andelar i handelsbolag, ersättning från Nobelstiftelsen, intäkter från rättigheter och förlagsverksamhet samt, för bokutgivning och stiftelseadministration och anordnande av konferensen ”Thought and Truth under Pressure” i mars 2023, bidrag från stiftelser och donationer med anknytning till Akademien. Under 2023 erhöles även ett bidrag från Torsten Söderbergs stiftelse för arbetet med *Svenska Akademiens ordlista* (SAOL).

Under 2023 ökade intäkterna från långfristiga värdepappersinnehav, utdelningar och räntor (så kallad direktavkastning) med 4,7 procent efter avdrag för förvaltningskostnader. Resultatet från andelar i handelsbolag, som avser fastighetsinnehav, ökade väsentligt med anledning av försäljningen av fastigheten Cephalus 11, en intäkt om 44,4 mkr. Resultatet från andelar i

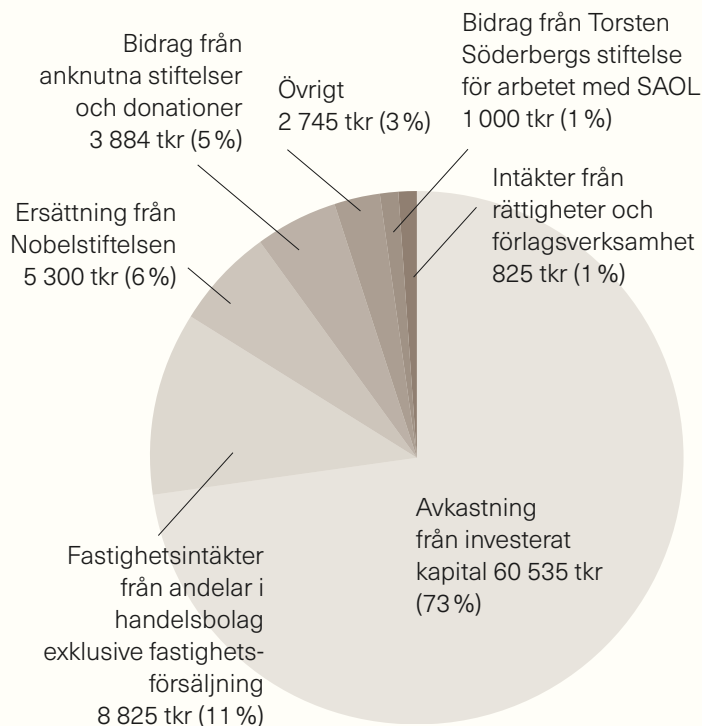
handelsbolag exklusive fastighetsförsäljningen minskade med 9,9 procent jämfört med föregående år. Det årliga bidraget från Nobelstiftelsen, för uppdraget att utse Nobelpristagare i litteratur, var oförändrat jämfört med tidigare år.

Kostnader

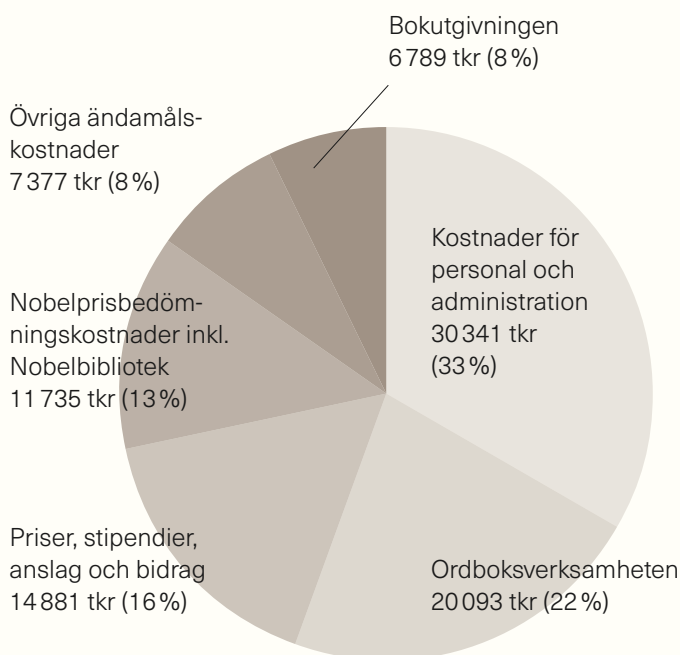
Kostnaderna för Svenska Akademiens löpande drift och stöd till litteraturen och språket får i ett längre perspektiv inte överstiga direktavkastningen från innehav av aktier och räntebärande instrument. Denna princip är densamma som gäller för stiftelser och har sin grund i att den långsiktiga finansiella stabiliteten skulle äventyras om de underliggande kapitaltillgångarna avyttrades för att finansiera verksamheten.

De största utgiftsposterna under 2023 utgjordes av kostnader för personal och administration, ordboksverksamheten, priser, stipendier, anslag och bidrag, Nobelprisbedömningskostnader inklusive Nobelbibliotek, övriga ändamålskostnader samt bokutgivningen.

Fördelning intäkter

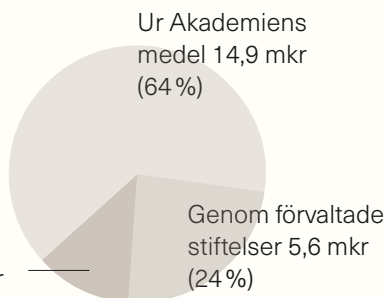

Fördelning kostnader

Priser, stipendier, anslag och bidrag

På uppdrag av stiftelser och organisationer utanför Akademien 2,9 mkr (12%)

Under 2023 har priser, stipendier, anslag och bidrag delats ut med ett totalt belopp om 14,9 mkr (föregående år 13,7 mkr) ur Akademiens medel. Det totala beloppet inräknat medel från de stiftelser som förvaltas av Akademien uppgår till 20,5 mkr. Svenska Akademien har även i uppdrag att dela ut medel som finansieras av stiftelser och organisationer utanför Akademien. Under 2023 delades 2,9 mkr ut från dessa stiftelser och organisationer.

Under 2023 ökade personalkostnaderna till följd av ökade lönekostnader och stigande pensionspremier. Även övriga kostnader har ökat, bland annat på grund av stigande kostnader för akademiledamöternas resor till torsdagssammankomsterna, ökad kostnad för bevakning och larm samt satsning på digitalisering. Därtill har Akademien under 2023 haft mer kostnadskrävande evenemang än tidigare år; "Kvällar på Svenska Akademien" har arrangerats vid tre tillfällen och den 10 juni uppför-

des 1700-talsoperan *Gustaf Wasa* i Börssalen, en hyllning till HM Konung Carl XVI Gustafs 50 år på tronen. Den 22 mars 2023 genomfördes den sedan tidigare planerade konferensen om dagens hot mot yttrandefrihet och demokrati, "Thought and Truth under Pressure". I månadsskiftet september/oktober medverkade Akademien, liksom tidigare år, vid bokmässan i Göteborg. Beviljade priser, stipendier, anslag och bidrag ökade med 9 procent jämfört med 2022. Även kostnaden för bokutgivningen ökade jämfört med föregående år. Sammantaget ökade kostnaderna med 3,4 procent jämfört med 2022.

Resultat

Resultatet exklusive realisationsresultat från värdepapper för 2023 uppgick till 35,3 mkr, jämfört med -7,8 mkr 2022. Den främsta anledningen till denna ökning är resultatet från avyttringen av fastigheten Cephalus 11, som ägdes av Fastighetsbolaget Salviigränd AB, dotterbolag till Magna Fastigheter HB, en intäkt om 44,4 mkr. Därtill ökade direktavkastningen från värdepappersinnehav jämfört med året innan. På kostnadssidan ökade personal- och ledamotkostnaderna, övriga administrationskostnader och kostnaderna för "Kvällar på Svenska Akademien" och övriga evenemang samt för priser, stipendier, bidrag och anslag jämfört med 2022. Exklusive realisationsresultatet från värdepapper och resultatet från fastighetsförsäljningen uppgick resultatet för 2023 till -9,1 mkr.

Flerårsöversikt (tkr)	2023	2022	2021	2020
Verksamhetens intäkter*	13 466	14 292	60 436	17 562
Verksamhetens resultat	-77 750	-73 884	-26 927	-59 179
Resultat från långfristiga värdepappersinnehav	64 739	62 608	118 947	71 059
Beviljade stipendier och bidrag	14 880	13 658	11 498	12 802
Eget kapital	1 796 202	1 759 252	1 764 793	1 661 035
Eget kapital till marknadsvärde	2 334 302	2 062 050	2 444 766	2 040 900
Medeltal anställda	30	29	31	35
* I intäkterna ingår ersättning avseende Post- och Inrikes Tidningar, 2021 års ersättning avser slutbetalning.	-	-	46 000	8 000
Resultat (tkr)	2023	2022	2021	2020
Årets resultat exkl. realisationsresultat från värdepapper	35 329*	-7 753	52 121**	7 835

* I beloppet ingår resultatet från fastighetsförsäljningen, en intäkt om 44 395 tkr.

** I beloppet ingår slutbetalningen avseende Post- och Inrikes Tidningar, en intäkt om 46 000 tkr.

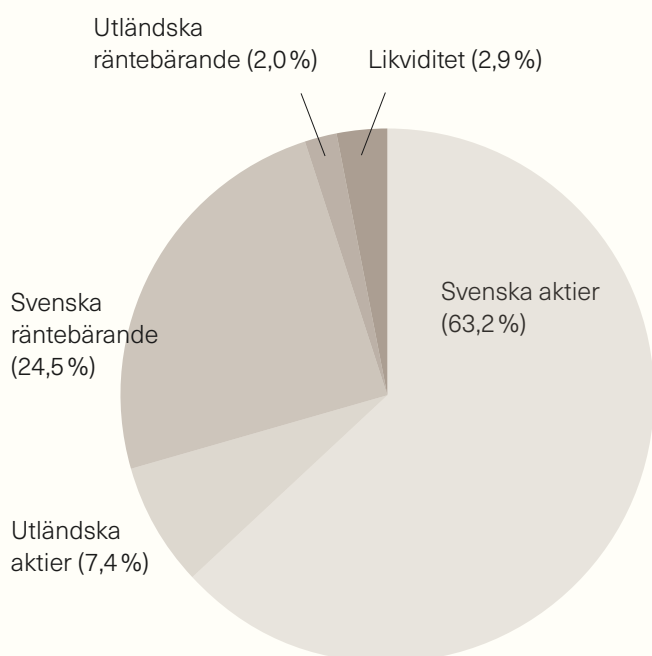
Värdepappersportfölj och fastighetsinnehav

Förvaltningen av värdepappersportföljen sker i Akademiinvest AB, ett bolag som är delägt av Svenska Akademien och har till uppdrag att med begränsad risk uppnå en hög direktavkastning och en real värdesäkring av det förvaltade kapitalet. Vid sidan av sitt uppdrag för Svenska Akademien förvaltar Akademiinvest även tillgångar för sina två övriga delägare, Vitterhetsakademien och Uppsala Akademiförvaltning.

Höga krav på etik och hållbarhet

Förvaltningen styrs genom en placeringspolicy som fastställts av Svenska Akademien. Denna innehåller etiska och placeringsrelaterade riktlinjer för förvaltningen samt klargör vilka tillgångar Svenska Akademiens kapital kan placeras i. Placeringspolicyen anger även ramar och risklimiterna för de olika investeringarna. I förvaltningen beaktas OECD:s riktlinjer för multinationella bolag och principerna i FN:s Global Compact. Förvaltningen beaktar också de internationella

Fördelning värdepappersportföljen 2023-12-31

konventioner som Sverige har undertecknat. Bedömningar av företag grundas på officiella granskningar, till exempel de som görs av AP-fondernas Etikråd.

Svenska Akademiens egna medel utgjorde vid årets slut 93,8 procent av den totala värdepappersportföljen och de anknutna stiftelsernas andel uppgick till 6,2 procent.

Allokeringsprinciper

Aktieandelen i Akademiens portfölj tillåts att variera mellan 40 och 70 procent. Resterande kapital är placerat i räntebärande tillgångar. Vid årets slut var marknadsvärdet på värdepappersportföljen 2 179,1 mkr, varav svenska aktier utgjorde 63,2 procent, utländska aktier 7,4 procent och räntebärande tillgångar 29,4 procent.

Förvaltningsresultat 2023

Marknadsutvecklingen var god under 2023, men präglades av stor variation under året. Efter en initial aktiemarknadsuppgång under årets första månad avtog riskbenägenheten av fortsatt hög inflation och åtstramande penningpolitik och svag konjunktur. Det spända geopolitiska läget i världen förvärrades ytterligare av konflikten mellan Hamas och Israel samt Huthirebellernas attacker mot den civila sjöfarten i Röda havet med bland annat kraftigt stigande frakttariffer som följd. Marknadens oro dämpades när inflationen började falla tillbaka och förväntningar om lägre räntor framöver tog över. Under årets två avslutande månader föll långa marknadsräntor med nära en procentenhet och börserna steg förhållandevis kraftigt.

Under året utvecklades Svenska Akademiens och stiftelsernas förmögenhet positivt till följd av en hög aktieandel och en gynnsam utveckling på aktiemarknaden totalt sett för året. Det totala förvaltade kapitalet i värdepapper uppgick vid årets slut till 2 179,1 mkr, vilket innebar en ökning med 11,6 procent. Nettoresultatet steg med 4,7 procent till 64,5 mkr. Jämfört med genomsnittligt förvaltad kapital motsvarar det en direktavkastning på 3,1 procent. Sammanfattningen ovan inkluderar de direkta förvaltningskostnaderna, som i sin helhet avsåg Akademiinvest AB, och uppgick till 0,1 procent.

Förvaltningsresultat i ett längre perspektiv

I ett längre perspektiv har den genomsnittliga årliga avkastningen på värdepappersportföljen med bred marginal överträffat målet om en real värdesäkring av kapitalet.

Nettoresultatet, som framför allt utgörs av erhållna aktieutdelningar och ränteintäkter belastade med de direkta förvaltningskostnaderna, har ökat från 22,2 mkr 1998 till 64,5 mkr för Akademien och de anknutna stiftelserna vid utgången av 2023.

Framtidsutsikter

Tillväxtutsikterna för världsekonomin är alltjämt svaga. Världs-BNP förväntas växa svagare än normalt och hamna strax under 3 procent för 2024. Tillväxtmarknader bedöms relativt sett visa på en högre aktivitet, främst drivet av de asiatiska ekonomierna. De utvecklade länderna och i synnerhet Europa förväntas visa fortsatt låg aktivitet.

De geopolitiska spänningarna med pågående konflikter i Mellanöstern och kriget i Ukraina samt presidentvalet i USA bidrar till riskbilden som kan påverka inflation, räntor och efterfrågan och därmed investerarens riskvilja i negativ riktning, vilket i sin tur kan sätta avtryck i det finansiella resultatet i Svenska Akademiens värdepappersportfölj under innevarande år. Samtidigt bedöms den underliggande inflations-trenden vara fallande. Möjligheten för en mindre stram penningpolitik och lägre räntor ska därför inte uteslutas. Vidare finns tidiga tecken på en konjunktur-stabilisering. För de hårt pressade svenska hushållen skulle lägre inflationstakt och fallande räntor kunna stödja både konsumtion och arbetsmarknad. Svensk BNP, som beräknas ha fallit under fjolåret, bedöms kunna stiga något under 2024.

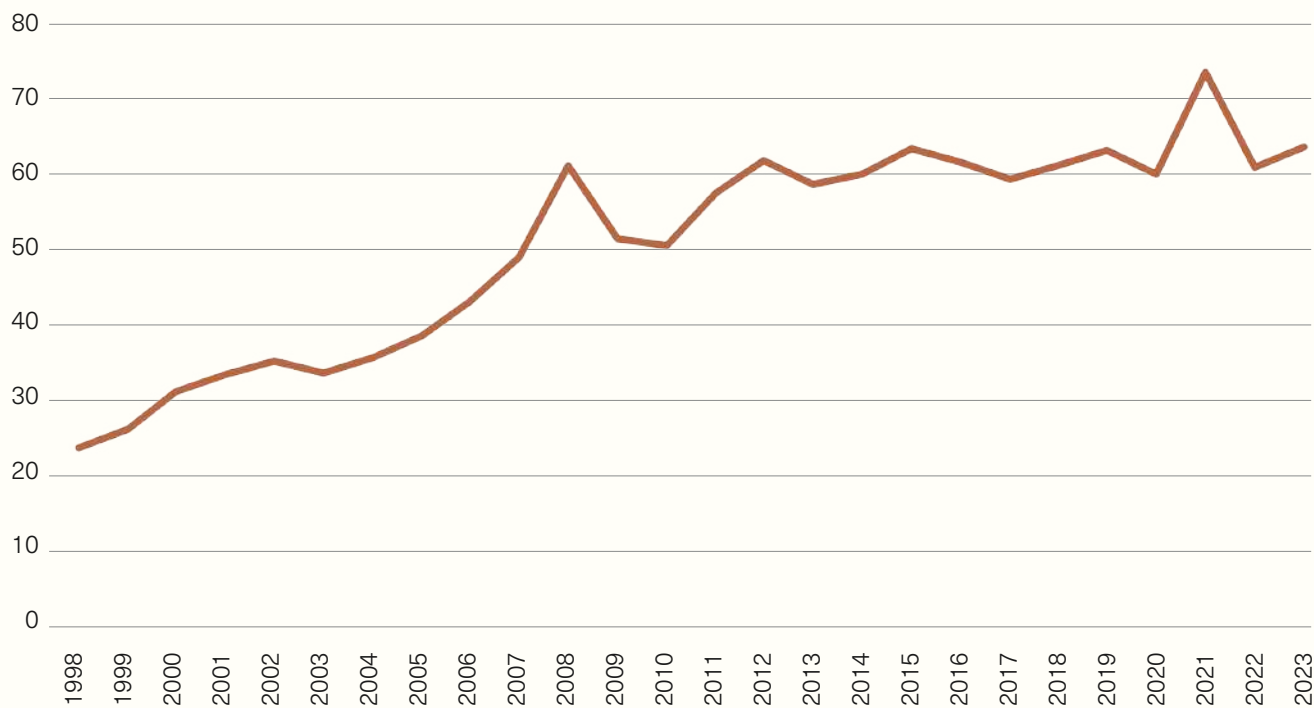
Fastighetsinnehaven

Värdeutvecklingen i och avkastningen från Svenska Akademiens fastighetsbestånd spelar en viktig roll för den långsiktiga finansieringen av dess insatser för språket och litteraturen. De fastigheter som inte

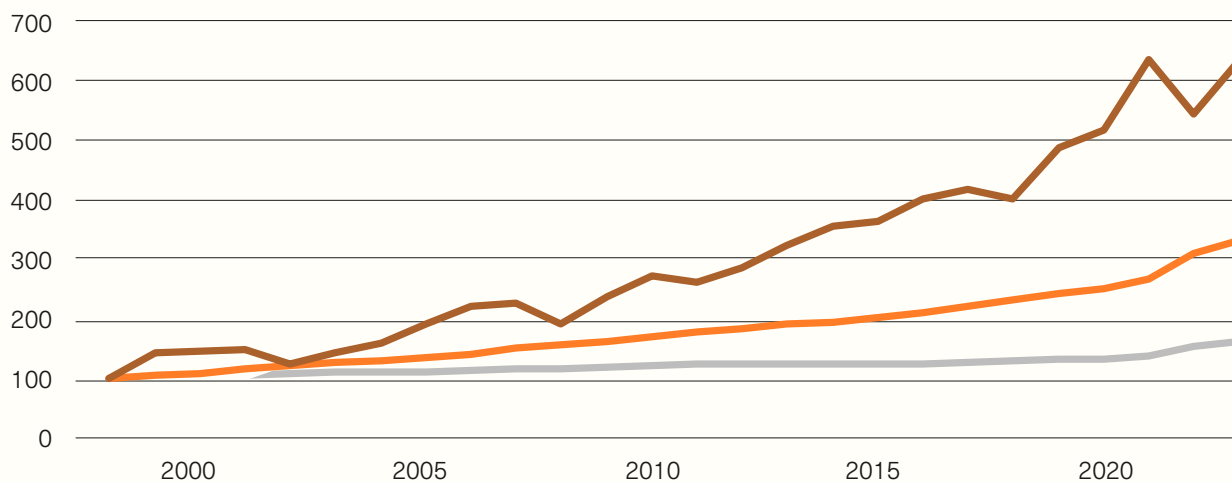
primärt används för Akademiens egna behov förvaltas i handelsbolaget Magna Fastigheter, som ägs till 99 procent av Akademien och till 1 procent av Stiftelsen Emma och Anders Zorns donationsfond.

Nettoomsättningen i Magna Fastigheter HB uppgick under 2023 till 30,2 mkr. Resultatet efter finansiella poster uppgick till 53,8 mkr; då ingår resultatet från dotterbolaget Fastighetsbolaget Salviigränd AB med 44,8 mkr. Fastigheten Cephalus 11 avyttrades i december 2022, ny ägare tog över i september 2023. Fastighetsbolaget Salviigränd AB avvecklades under december 2023. I december 2022 förvärvade Magna Fastigheter HB fastigheten Cepheus 2 och 3 i Gamla stan i Stockholm, tillträdet skedde 31 mars 2023. Uthyrningsgraden för fastigheterna inom Magna Fastigheter HB var 96 procent och räntabiliteten på totalt kapital 4,0 procent. Fastighetsbeståndets bedömda marknadsvärde uppgick till minst 966 mkr per bokslutsdagen (den största av handelsbolagets fyra fastigheter värderades 2020, två värderades 2016 och den nya fastigheten är värderad till förvärvspriset).

Utdelningsbara medel, nettoresultat för hela värdepappersportföljen 1998–2023 (mkr)

Förmögenhetsutveckling värdepappersportföljen 1998–2023 index

Index 1998 = 100

SVENSKA AKADEMIEN

Årsredovisning 2023

ORG.NR 262000-1111

RÄKENSKAPSÅRET 2023-01-01-2023-12-31

Förvaltningsberättelse

SVENSKA AKADEMIEN AVGER härmed årsredovisning för räkenskapsåret 1 januari–31 december 2023. Årsredovisningen är upprättad i svenska kronor, SEK.

Svenska Akademien har under 2023 bestått av Eric M. Runesson, Bo Ralph, Anders Olsson, Ingrid Carlberg, Tomas Riad, Åsa Wikforss, Jesper Svenbro, Ellen Mattson, Peter Englund, Mats Malm, Per Wästberg, Anne Swärd, Steve Sem-Sandberg, Jila Mossaed, Horace Engdahl och Tua Forsström. Därtill har under 2023 David Håkansson och Anna-Karin Palm valts in i Akademien. Invalen skedde 27 april 2023 och båda tog sitt inträde den 20 december 2023.

Förvaltningsutskottet bereder beslut rörande Akademiens ekonomi och dess medelsförvaltning och har under 2023 bestått av Mats Malm (ordf.), Horace Engdahl, Bo Ralph, Eric M. Runesson, Peter Englund och Åsa Wikforss samt räntmästare Carina O Lindqvist (ständigt adjungerad).

Svenska Akademiens säte är i Stockholm.

Allmänt om verksamheten

Svenska Akademien, som instiftades 1786, har enligt sina stadgar som främsta uppgift att ”arbeta uppå svenska språkets renhet, styrka och höghet, så uti vetenskaper, som särdeles i anseende till skaldekonsten och vältaligheten”. På senare år har Akademien formulerat detta ”Akademien ska verka för svenska språket och för litteraturen i Sverige och omvärlden”.

Svenska Akademiens språkliga engagemang innefattar bl.a. utgivningen av *Svenska Akademiens ordbok* (SAOB), en omfattande historisk ordbok vars redaktion är förlagd till Lund, *Svenska Akademiens ordlista* (SAOL) och *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien* (SO). Redaktionen för SAOL och SO finns på Institutionen för svenska, flerspråkighet och språkteknologi vid Göteborgs universitet. Dessutom utdelar Svenska Akademien ett flertal belöningar för insatser inom svensk språkvetenskap och språkvård.

Främjande av ändamålet och väsentliga händelser under verksamhetsåret

För främjandet av svensk litteratur förvaltar och utdelar Svenska Akademien ett stort antal priser och stipendier till författare, översättare m.fl. Dessutom stödjer och belönar Svenska Akademien insatser inom bl.a. litteraturvetenskap, språkforskning, historiskt författarskap, teaterkonst samt bildningsfrämjande och allmänt kulturell verksamhet.

Under året har totalt 14 881 tkr (f.å. 13 658 tkr) utdelats ur Akademiens medel, fördelat på 111 st. (f.å. 119 st.) priser, stipendier och anslag. (Det totala beloppet inräknat medel från stiftelserna som Akademien förvaltar uppgår till 20 543 tkr.)

Svenska Akademien har som uppdrag att utse Nobelpristagare i litteratur och är huvudman för Svenska Akademiens Nobelbibliotek. För detta arbete har ersättning erhållits från Nobelstiftelsen med 5 300 tkr (f.å. 5 300 tkr).

Svenska Akademien har under året bekostat ovan nämnda språkprojekt (SAOB, SAOL och SO) samt vidareutvecklingen av svenska.se. Intresset för webbplatsen är stort och under 2023 ökade trafiken med 15 procent. Detta innebär mer än 43 000 sökningar om dagen i genomsnitt, med rekord den 3 maj 2023 då över 175 000 sökningar gjordes.

Akademiens fria appar för SO och SAOL har sedan starten laddats ner ungefär 401 000 respektive 1,86 miljoner gånger.

Under 2023 har ordboksredaktionen i Lund färdigställt bokstäverna Ä och Ö, samt en källförteckning med ca 24 000 poster, som tillsammans publicerades i det 39:e och sista bandet av *Svenska Akademiens ordbok* (SAOB). Den återstående delen av arkivet med 8,2 miljoner excerpter (språkprov) har skannats in och tillgängliggjorts digitalt. Revideringsarbetet har

inletts, främst utarbetningen av nya ordboksartiklar. Tagningen av ordbokstexten och utvecklingen av redigeringsprogrammet har fortsatt. Därutöver har en antologi, *SAOB - en jubileumsbok*, tagits fram för att uppmärksamma att ordboksverket fullbordats.

Arbetet med *Svenska Akademiens ordbok* påbörjades för 140 år sedan; det första häftet utgavs år 1893. Från 2024 inleds arbetet med en uppdaterad version. Den uppdaterade ordboken blir helt digital och arbetet ska slutföras på högst tio år. Den totala kostnaden uppgår till 100 mkr, varav Svenska Akademien står för 45 mkr. Resterande kostnader täcks av Helge Ax:son Johnsons Stiftelse, Svenska litteratursällskapet i Finland, Vitterhetsakademien och Riksbankens Jubileumsfond.

SVENSKA AKADEMIEN GAV under 2023 ut en volym i serien Svenska klassiker: *Ottar Trallings levnadsmålning* av Fredrik Cederborgh. Därutöver utkom minnes-teckningen *Emilie Flygare-Carlén* av Ellen Mattson, *Svenska Akademiens stadgar. En studie av deras förebilder och texthistoria* av Bo Svensén, en engelsk utgåva av Ingrid Carlbergs bok om Alfred Nobel: *Nobel. The Enigmatic Alfred and His Prizes* samt en ny upplaga av Bo Svenséns *Snille och smak*. I december kom årets så kallade julbok, Per Wästbergs *Tidvatten*, som även började distribueras via Norstedts redan i november i en version avsedd för försäljning. Slutligen utkom i december *Stadgar för Svenska Akademien*, innehållande Akademiens stadgar med utförliga kommentarer; boken är utarbetad av Eric Runesson och Bo Svensén. 2021 utkom diktantologin *En bro av poesi*, som skänktes till landets alla sexåringar. Under 2023 påbörjades arbetet med en liknande antologi, men denna gång avsedd för barn i mellanstadieåldern. Boken ska komma ut hösten 2024 och skänkas i klassuppsättningar till skolor med mellanstadieklasser.

SVENSKA AKADEMIEN HAR under året varit huvudfinansär av Litteraturbanken, ideell förening. Litteraturbanken tillgängliggör svensk skönlitteratur och andra texter av vikt för vår förståelse av det litterära kulturarvet. Allt är fritt tillgängligt på webbplatsen litteraturbanken.se för lustläsare och forskare, lärare och elever, studenter och bibliotek.

UNDER 2023 GENOMFÖRDES tre programkvällar inom ramen för serien ”Kvällar på Svenska Akademien”. Svenska Akademiens nordiska pris utdelas till någon från ett av de nordiska länderna som gjort betydande insatser inom Akademiens verksamhets- eller intresseområden. Priset är med en prissumma på

400 000 kr efter Nobelpriset det största av Akademiens priser. Den 12 april mottog den isländske författaren Sjón priset vid en ceremoni i Börssalen. I samband med ledamoten Per Wästbergs 90-årsdag arrangerade Akademien den 22 november en hyllningskväll i en fullsatt Börssal. Inledningsvis talade Per Wästberg själv om sin första början som författare och läste ur sina dagböcker från 1940-talet. Därpå reciterade hans akademikollegor Ingrid Carlberg, Horace Engdahl, Peter Englund, Ellen Mattson och Anne Swärd utdrag ur hans verk. Programmet varvades med musik särskilt sammansatt för kvällen. Årets Nobelpristagare i litteratur, Jon Fosse, höll sin Nobelföreläsning den 7 december i Börssalen. Medverkade gjorde även Stina Ekblad, recitation, och Pontus Carron, piano, även detta ett arrangemang i serien ”Kvällar på Svenska Akademien”.

SOM EN DEL I FIRANDET av Hans Majestät Konung Carl XVI Gustafs femtio år på tronen uppfördes den 10 juni en konsertant version av 1700-talsoperan *Gustaf Wasa* i Börssalen. Musiken är komponerad av den tyske tonsättaren Johann Gottlieb Naumann och texten författad av Johan Henric Kellgren, under medverkan av Gustaf III.

SVENSKA AKADEMIEN BJÖD onsdagen den 22 mars 2023 in till konferensen ”Thought and Truth under Pressure”, en konferens om dagens hot mot yttrandefrihet och demokrati. Konferensen filmades av Utbildningsradion. Svenska Akademiens konferens förde samman författare, tänkare och forskare från olika delar av världen, som alla brottas med de utmaningar som hoten mot det fria ordet för med sig. Föredragshållare var Timothy Snyder, Yirgalem Fisseha Mebrahtu, Cathrine Thorleifsson, Sofi Oksanen, Peter Pomerantsev och Arundhati Roy. Arrangörer och moderatorer var ledamöterna Ingrid Carlberg och Åsa Wikforss.

DEN 28 SEPTEMBER TILL den 1 oktober 2023 medverkade Akademien vid Bokmässan i Göteborg. Programmet bestod av två större seminarier om språkfrågor och om att levandegöra litterära klassiker, samt ett flertal mindre program arrangerade för scenen i Akademiens monter, om aktuell utgivning.

SVENSKA AKADEMIEN VAR mellan 2016 och 2020 huvudman för utvecklingsprojektet ”Intensivutbildning i svenska för nyanlända skolelever”, Intensivsvenska. Under åren 2016–2019 finansierades projektet med medel från Marianne och Marcus Wallenbergs Stiftelse. Forskare vid Stockholms universitet samt rektorer och

lärare från ett antal skolor samverkade för att utveckla en ny utbildningsmodell för effektiv undervisning i svenska språket för nyanlända i gymnasieåldern. Modellen har fallit mycket väl ut och under 2023 startade Skolverket tillsammans med forskarna från projektet utbildningar för skolledare och lärare från hela landet projektet Samsyn, i syfte att fler nyanlända ska få behörighet till gymnasiet.

ENLIGT ETT AVTAL med Stockholms stad tecknat 1914 disponerar Akademien del av Börshuset mot ett för all framtid erlagt engångsbelopp. Andra ytor disponeras enligt senare ingångna avtal mot löpande hyresbetalningar. Akademien och staden inledde 2020 diskussioner om förutsättningarna för en långsiktig och ändamålsenlig lösning av hur Börshuset bör nyttjas och ägas framgent. Ärendet bevakas löpande.

Hållbarhet

SVENSKA AKADEMIEN HAR kollektivavtal för sina anställda och Akademien är medlem i Fremia, en arbetsgivarförening för verksamheter inom Kooperation, civilsamhälle, idéburen välfärd och samhällsnytta. Akademien har två skyddsombud, valda av personalen, som årligen ser över lokalernas beskaffenhet

tillsammans med en representant för ledningen. Akademien har även en arbetsmiljögrupp som sammanträder två gånger per år. I gruppen ingår skyddsombuden och två akademiledamöter. Akademien uppmuntrar personalens kompetensutveckling och utbildning inom ramen för varje enskild tjänst. Hälsokontroller genomförs årligen. En resepolicy är under utarbetande och resursförbrukningen ses över regelbundet. I placeringsreglementet för Svenska Akademiens värdepapperskonsortium finns etiska riktlinjer för förvaltningen.

Placeringspolicy

SVENSKA AKADEMIEN FÖRVALTAR sitt kapital tillsammans med de anknutna stiftelsernas kapital dels genom värdepappersförvaltning som sköts av Akademiinvest AB, i ett värdepapperskonsortium, dels genom fastighetsägande huvudsakligen i Magna Fastigheter HB. I december 2021 såldes fastigheten Stockholm Cephalus 11 och ny ägare tog över i september 2022. Fastighetens ägdes av Fastighetsbolaget Salviigränd AB, dotterbolag till Magna Fastigheter HB som till 99 procent ägs av Svenska Akademien. Fastighetsbolaget Salviigränd AB avvecklades under 2023. I december 2022 förvärvade Magna Fastigheter HB

Flerårsöversikt (tkr)	2023	2022	2021	2020
Verksamhetens intäkter*	13 466	14 292	60 436	17 562
Verksamhetens resultat	-77 750	-73 884	-26 927	-59 179
Resultat från långfristiga värdepappersinnehav	64 739	62 608	118 947	71 059
Beviljade stipendier och bidrag	14 880	13 658	11 498	12 802
Eget kapital	1 796 202	1 759 252	1 764 793	1 661 035
Eget kapital till marknadsvärde	2 334 302	2 062 050	2 444 766	2 040 900
Medeltal anställda	30	29	31	35

* I intäkterna ingår ersättning avseende Post- och Inrikes Tidningar, 2021 års ersättning avser slutbetalning.

Resultat (tkr)	2023	2022	2021	2020
Årets resultat exkl. realisationsresultat från värdepapper	35 329*	-7 753	52 121**	7 835

* I beloppet ingår resultatet från fastighetsförsäljningen, en intäkt om 44 395 tkr.

** I beloppet ingår slutbetalningen avseende Post- och Inrikes Tidningar, en intäkt om 46 000 tkr.

fastigheten Cepheus 2 och 3 i Gamla stan i Stockholm; tillträdet skedde 31 mars 2023.

De anknutna stiftelserna är 22 (f.å. 22) till antalet och har ett sammanlagt eget kapital på cirka 163 mkr (f.å. 162 mkr).

ENLIGT TILLÄMPAD placeringspolicy ska förmögenheten placeras i tillgångar som ger betryggande säkerhet och gynnar långsiktig real tillväxt av kapitalet samt en god årlig avkastning. Riskspridning säkerställs genom att reglerna i placeringsföreskrifterna anger begränsningar för olika typer av placeringar. Placeringsföreskrifterna innehåller t.ex. regler för fördelning mellan räntebärande och aktierelaterade placeringar och för storleken av placeringar i enskilda värdepapper. Nivån vad gäller svenska och utländska aktier och aktierelaterade instrument i värdepappersportföljen är maximerad till 70 procent. Placeringsföreskrifterna vad gäller etiska placeringar innebär att placeringarna ska ske med utgångspunkt från bl.a. OECD:s riktlinjer för multinationella företag och de principer som sammanfattas i FN:s Global Compact. Bedömningarna ska grundas på officiella granskningar, t.ex. de som görs av AP-fondernas Etikråd.

SVENSKA AKADEMIEN FINANSIERAR den löpande verksamheten med direktavkastning från värdepapper (d.v.s. utdelningar och räntor på aktier respektive räntebärande instrument), i analogi med den finansiering som är bruklig för stiftelser. Realisationsresultatet, d.v.s. nettot av realisationsvinster och realisationsförluster, som uppkommer genom avyttringar av värdepapper inom värdepapperskonsortiet, används inte för att bekosta verksamheten. I tabellen på s. 78 framgår resultatet, realisationsresultatet exkluderat, de senaste fyra åren.

Förväntad framtida utveckling samt väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer

ÅRET 2023 PRÄGLADES av fortsatt hög inflation och en snabb höjning av korta räntor, både i Sverige och omvärlden. I Sverige steg styrräntan från 2,5 procent till 4,0 procent under året med syftet att pressa ner inflationen till normala nivåer. Mot slutet av året sjönk dock de långa marknadsräntorna markant, efter att allt fler bedömer att inflationsbekämpningen varit framgångsrik. De sänkta räntorna gav ett kraftigt positivt avtryck på aktiemarknaderna. Det resulterade

i att avkastningen på Stockholmsbörsen under året blev oväntat stark, en uppgång om +19 procent, men det kan noteras att hela avkastningen kom vid slutet av året.

Värdepapperskonsortiets totalavkastning uppgick till +16,7 procent under 2023 (föregående år -14,5 procent). Direktavkastningen på genomsnittligt kapital uppgick till 3,1 procent (föregående år 2,9 procent).

Inför 2024 utgörs osäkerheterna bland annat av hur snabbt och hur långt centralbankerna kommer gå med räntesänkningarna. Konjunkturen inom inte minst byggbranschen är väldigt svag samtidigt som det inom tillverkningsindustrin förväntas vinstökningar. Oroligheterna i Mellanöstern och det pågående kriget i Ukraina utgör en fortsatt oro för marknaderna.

Resultaträkning

Belopp i SEK	Not	2023-01-01- 2023-12-31	2022-01-01- 2022-12-31
Verksamhetens intäkter			
Nettoomsättning	3	824 515	1 062 259
Bidrag	4	10 183 501	6 490 020
Övriga intäkter	5	2 458 348	6 739 667
Summa verksamhetens intäkter		13 466 364	14 291 946
Verksamhetens kostnader			
Ändamålskostnader	8, 9		
Lämnade priser, bidrag, anslag och stipendier		-14 880 573	-13 658 201
Övriga ändamålskostnader	6	-45 994 533	-46 314 389
Administrationskostnader	7, 8, 9	-30 340 940	-28 202 971
Summa verksamhetens kostnader		-91 216 046	-88 175 561
Verksamhetens resultat		-77 749 682	-73 883 615
Resultat från finansiella poster			
Resultat från långfristiga värdepappersinnehav	10	64 739 104	62 607 807
Resultat från andelar i handelsbolag	11	53 220 123	9 795 630
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter	12	286 926	4 707
Övriga räntekostnader och liknande resultatposter	13	-	-1 539
Förvaltningskostnader		-2 583 833	-2 594 035
Summa resultat från finansiella poster		115 662 320	69 812 570
Resultat efter finansiella poster		37 912 638	-4 071 045
Skatt på årets resultat	14	-963 069	-1 470 033
Årets resultat		36 949 569	-5 541 078

Balansräkning

Belopp i SEK	Not	2023-12-31	2022-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
<i>Immateriella anläggningstillgångar</i>			
Hysesrättigheter	15	600 000	600 000
		600 000	600 000
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>			
Byggnader och mark	16	32 568 841	33 755 197
Inventarier, verktyg och installationer		9 943 062	9 838 405
Investeringar i annans fastighet		0	0
		42 511 903	43 593 602
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>			
Andelar i handelsbolag	17	221 671 968	168 451 845
Andelar i intresseföretag och gemensamt styrda företag	18	80 000	80 000
Andelar i bostadsrätter	19	24 525 742	24 525 742
Andra långfristiga värdepappersinnehav	20	1 438 900 136	1 515 297 758
		1 685 177 846	1 708 355 345
Varulager			
Färdiga varor eller handelsvaror		956 708	527 202
		956 708	527 202
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		72 230	143 513
Fordringar hos anknutna stiftelser		6 568 250	5 893 552
Aktuell skattefordran		149 950	684 447
Övriga fordringar		834 578	1 584 460
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	21	9 832 375	7 780 279
		17 457 383	16 086 251
Kassa och bank		72 947 131	13 829 665
		72 947 131	13 829 665
Summa omsättningstillgångar		91 361 222	30 443 118
Summa tillgångar		1 819 650 971	1 782 992 065

Balansräkning, forts.

Belopp i SEK	Not	2023-12-31	2022-12-31
Eget kapital och skulder			
Eget kapital			
<i>Bundet eget kapital</i>			
Akademikapital		347 263 862	332 628 220
Övriga donationer		56 100 889	53 698 983
		403 364 751	386 327 203
<i>Fritt eget kapital</i>			
Ändamålsbestämda medel		19 193 118	20 049 627
Balanserat resultat		1 373 644 117	1 352 875 587
		1 392 837 235	1 372 925 214
Summa eget kapital		1 796 201 986	1 759 252 417
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	22	3 052 759	2 840 064
Uppskjuten skatteskuld	23	204 252	165 363
Summa avsättningar		3 257 011	3 005 427
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		3 610 263	6 341 409
Beviljade ej utbetalda bidrag och stipendier		2 129 300	3 644 864
Erhållna ej nyttjade bidrag		6 549 958	2 730 899
Övriga skulder		2 394 820	2 325 120
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	24	5 507 633	5 691 929
Summa kortfristiga skulder		20 191 974	20 734 221
Summa eget kapital och skulder		1 819 650 971	1 782 992 065

Förändringar i eget kapital

	Bundet eget kapital		Fritt eget kapital		
	Akademi- kapital	Övriga donationer	Ändamåls- bestämda medel	Balanserat resultat	Summa eget kapital
Belopp i SEK					
Ingående eget kapital	332 628 220	53 698 983	20 049 627	1 352 875 587	1 759 252 417
2023-01-01					
<i>Omföring resultat innevarande år</i>					
Årets resultat		17 270	-856 509	37 788 808	36 949 569
<i>Kapitalisering</i>					
Akademien	14 635 642			-14 635 642	-
Övriga fonder		2 384 636		-2 384 636	-
Utgående eget kapital					
2023-12-31	347 263 862	56 100 889	19 193 118	1 373 644 117	1 796 201 986

Belopp i SEK	2023-12-31	2022-12-31
<i>Övriga bundna donationer</i>		
Blomska fonden	383 501	367 338
H Schücks fond	672 735	606 882
Assarssons donation	19 172 774	18 364 726
Lars Forsbergs donation	30 009 819	28 745 037
Donation förmån för kultur- och personhistoria	5 862 060	5 615 000
Summa ändamålsbestämda medel	56 100 889	53 698 983

Belopp i SEK	2023-12-31	2022-12-31
<i>Ändamålsbestämda medel</i>		
Blomska fonden	75 919	64 968
G Bonnier donation	9 013 181	9 132 459
A Sjöstedts fond	1 406 101	1 483 670
Assarssons donation	5 949 789	6 298 781
Milles/Hedberg	30 519	29 452
Lars Forsbergs donation	2 063 310	2 605 099
Donation förmån för kultur- och personhistoria	654 299	435 198
Summa ändamålsbestämda medel	19 193 118	20 049 627

Noter

Not 1. Redovisningsprinciper och värderingsprinciper

Årsredovisningen har upprättats enligt Årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd BFAR 2012:1 *Årsredovisning och koncernredovisning* (K3).

Redovisningsprinciperna är oförändrade mot tidigare år.

Tillgångar, avsättningar och skulder har värderats till anskaffningsvärden om inget annat anges.

REDOVISNINGSVALUTA

Svenska Akademiens redovisningsvaluta är svenska kronor (SEK).

KONCERNREDOVISNING

Koncernredovisning har enligt lättnadsregeln i Årsredovisningslagen 7:3 inte upprättats.

INTÄKTSREDOVISNING

Intäkter redovisas till det verkliga värdet av den ersättning som erhållits eller kommer att erhållas, med avdrag för mervärdeskatt, rabatter, returer och liknande avdrag.

Andra typer av intäkter

Ränta och utdelning redovisas som intäkt när det är sannolikt att Svenska Akademien kommer att få de ekonomiska fördelar som är förknippade med transaktionen och när inkomsten kan beräknas på ett tillförlitligt sätt. Utdelning redovisas när aktieägarens rätt att få utdelning bedöms som säker.

Gåvor och bidrag

En transaktion i vilken Svenska Akademien tar emot en tillgång eller en tjänst som har ett värde utan att ge tillbaka motsvarande värde i utbyte är en gåva. Om tillgången eller tjänsten erhålls därför att Svenska Akademien uppfyllt eller kommer att uppfylla vissa villkor och om Svenska Akademien har en skyldighet att återbetala till motparten om villkoren inte uppfylls, är det ett erhållet bidrag. Är det inget bidrag är det en gåva. Gåvor i form av tjänst redovisas inte över resultatet.

Gåvor redovisas enligt huvudregeln som intäkt när de erhålls. En gåva som intäktsförs redovisas antingen som en tillgång eller en kostnad beroende på om gåvan

förbrukas direkt eller inte. Gåvor som Svenska Akademien avser att bruka stadigvarande i verksamheten redovisas som anläggningstillgångar. Övriga gåvor, som inte förbrukats, redovisas som omsättningstillgångar. Gåvor värderas enligt huvudregeln till verkligt värde. I de fall en ersättning lämnas för att erhålla gåvan minskas gåvans värde med ersättningen.

Bidrag redovisas som intäkt när villkoren för att erhålla bidraget har uppfyllts. Erhållna bidrag redovisas som skuld till dess villkoren för att erhålla bidraget har uppfyllts. Bidrag som erhållits för att täcka vissa kostnader redovisas samma räkenskapsår som den kostnad bidraget är avsett att täcka infaller. Erhållna bidrag värderas till det verkliga värdet av den tillgång som Svenska Akademien fått eller kommer att få.

ERSÄTTNING TILL ANSTÄLLDA

Kortfristiga ersättningar till anställda i Svenska Akademien utgörs av lön, sociala avgifter, betald semester, betald sjukfrånvaro och sjukvård. Kortfristiga ersättningar till anställda redovisas som en kostnad och en skuld då det finns en legal eller informell förpliktelse att betala ut ersättning.

I Svenska Akademien förekommer förmånsbestämda och avgiftsbestämda pensionsplaner.

FÖRDELNING AV ÄNDAMÅLSKOSTNADER

Med ändamålskostnader avses sådana kostnader som har direkt samband med uppfyllandet av Svenska Akademiens ändamål. Se not 6. Övriga kostnader redovisas som administrationskostnader.

INKOMSTSKATT

Skattekostnaden utgörs av summan av aktuell skatt och uppskjuten skatt.

Aktuell skatt

Aktuell skatt beräknas på det skattepliktiga resultatet för fastigheterna Atlas 8 och Djurgården 1. Skattepliktigt resultat skiljer sig från det redovisade resultatet i resultaträkningen då det har justerats för ej skattepliktiga intäkter och ej avdragsgilla kostnader samt för intäkter och kostnader som är skattepliktiga eller avdragsgilla i andra perioder. Aktuell skatteskuld beräknas enligt de skattesatser som gäller per balansdagen.

Uppskjuten skatt

Uppskjuten skatt redovisas på temporära skillnader

mellan det redovisade värdet på tillgångar och skulder i de finansiella rapporterna och det skattemässiga värdet som används vid beräkning av skattepliktigt resultat. Uppskjutna skatteskulder redovisas för i princip alla skattepliktiga temporära skillnader, och uppskjutna skattefordringar redovisas i princip för alla avdragsgilla temporära skillnader i den omfattning det är sannolikt att beloppen kan utnyttjas mot framtida skattepliktiga överskott.

Uppskjutna skatteskulder uppkommer framför allt på grund av skillnader mellan bokföringsmässiga avskrivningar och skattemässiga avskrivningar på förvaltningsfastigheter.

ÄNDAMÅLSBESTÄMDA MEDEL

Svenska Akademien har som princip att donerade medel avsedda för specifika ändamål, enligt donators önskemål, redovisas direkt mot eget kapital som ändamålsbestämda medel. Donationer utan specifika ändamål redovisas som övriga donationer.

AVSKRIVNINGSPRINCIPER FÖR ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

Materiella och immateriella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde efter avdrag för ackumulerade avskrivningar och eventuella nedskrivningar.

Avskrivningar på materiella och övriga immateriella anläggningstillgångar kostnadsförs så att tillgångens anskaffningsvärde skrivs av linjärt över dess bedömda nyttjandeperiod.

Utgifter för löpande reparation och underhåll redovisas som kostnader.

Realisationsvinst respektive realisationsförlust vid avyttring av en materiell anläggningstillgång redovisas som Övrig rörelseintäkt respektive Övrig rörelsekostnad.

Byggnaderna har fördelats på komponenter enligt nedan:

Stomme	100 år
Tak	40 år
Fasad	30 år
Fönster	30 år
Inre ytskikt	30 år
VVS, ventilation och värme	50 år
El	40 år
Bergvärme	25 år
Elvärme	35 år
Fjärrvärme	25 år

Övriga avskrivningstider som tillämpas är:

Markanläggningar	20 år
Datorer och liknande inventarier	3 år
Inventarier, verktyg och installationer	5 år
Investeringar i annans fastighet	20 år
Konst	avskrivs ej
Bostadsrätt	avskrivs ej
Hyresrätt	avskrivs ej

NEDSKRIVNINGAR AV ICKE-FINANSIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

När det finns en indikation på att en tillgångs värde minskat, görs en prövning av nedskrivningsbehov. Har tillgången ett återvinningsvärde som är lägre än det redovisade värdet, skrivs den ner till återvinningsvärdet. Vid bedömning av nedskrivningsbehov grupperas tillgångarna på de lägsta nivåer där det finns separata identifierbara kassaflöden (kassagenererande enheter). För tillgångar som tidigare skrivits ned görs per varje balansdag en prövning av om återföring bör göras.

I resultaträkningen redovisas nedskrivningar och återföringar av nedskrivningar inom rörelseresultatet.

FINANSIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

Svenska Akademiens värdepapper förvaltas i Svenska Akademiens värdepapperskonsortium. Vid värdering till lägsta värdets princip respektive bedömning av nedskrivningsbehov anses Svenska Akademiens finansiella instrument som innehas för riskspridning ingå i en värdepappersportfölj och värderas därför som en post. Redovisningen av avkastningen fördelas på respektive andelsägare i förhållande till ägarandel per bokslutsdatum.

Finansiella instrument redovisas i enlighet med reglerna i K3 kapitel 11, vilket innebär att värdering sker utifrån anskaffningsvärde.

Finansiella instrument som redovisas i balansräkningen inkluderar värdepapper, kundfordringar och övriga fordringar, kortfristiga placeringar och leverantörsskulder.

Finansiella tillgångar tas bort från balansräkningen när rätten att erhålla kassaflöden från instrumentet har löpt ut eller överförts och alla risker och förmåner som är förknippade med äganderätten har överförts.

Finansiella skulder tas bort från balansräkningen när förpliktelserna har reglerats eller på annat sätt upphört.

NEDSKRIVNINGSPRÖVNING AV FINANSIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

Vid varje balansdag bedömer Svenska Akademien om det finns någon indikation på nedskrivningsbehov i någon av de finansiella anläggningstillgångarna. Portföljvärdering tillämpas. Nedskrivning sker om värdenedgången bedöms vara bestående. Nedskrivning redovisas i resultaträkningsposten Resultat från övriga värdepapper och fordringar som är anläggningstillgångar. Nedskrivningsbehovet prövas för aktier och andelar och övriga enskilda finansiella anläggningstillgångar som är väsentliga.

VARULAGER

Varulager värderas till det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet. Nettoförsäljningsvärdet är det uppskattade försäljningspriset i den löpande verksamheten efter avdrag för uppskattade kostnader för färdigställande och för att åstadkomma en försäljning. Anskaffningsvärdet beräknas genom tillämpning av först in, först ut-metoden (FIFU) och inkluderar kostnader som uppkommit vid förvärvet av lagertillgångarna och transport av dem till deras nuvarande plats och skick.

AVSÄTTNING

Som avsättning redovisas sådana förpliktelser som är hänförliga till räkenskapsåret eller tidigare räkenskapsår och som på balansdagen är säkra eller sann-

lika till sin förekomst men ovissa till belopp eller den tidpunkt då de ska infrias.

STIPENDIER OCH BIDRAG

Utbetalda stipendier och bidrag redovisas över resultaträkningen.

BEVILJADE EJ UTBETALADE BIDRAG OCH STIPENDIER

Beviljade ej utbetalade bidrag och stipendier redovisas som kostnader i årsbokslutet, samt som beviljade ej utbetalade bidrag och stipendier i balansräkningen.

ÄNDAMÅLSBESTÄMDA MEDEL

Svenska Akademien har som princip att donerade medel avsedda för specifika ändamål, enligt donators önskemål, redovisas direkt mot eget kapital som ändamålsbestämda medel. Donationer utan specifika ändamål redovisas som övriga donationer.

KAPITALISERING

För att inflationsskydda kapitalet har för 2023 uppräkningskett av det ingående kapitalet motsvarande KPI (4,4 %).

DEFINITION AV NYCKELTAL

Eget kapital till marknadsvärde

Eget kapital summerat med skillnaden mellan bokförda värdet på andra långfristiga värdepapper och marknadsvärde.

Not 2. Viktiga uppskattningar och bedömningar

För att upprätta redovisningen enligt Årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2012:1 *Årsredovisning och koncernredovisning* (K3) och god redovisningssed krävs att det görs bedömningar och antaganden som påverkar i bokslutet redovisade tillgångar, skulder, intäkter och kostnader samt övrig information. Dessa bedömningar och antaganden baseras på historiska erfarenheter samt andra faktorer som bedöms vara rimliga under rådande omständigheter. Faktiskt utfall kan skilja sig

från dessa bedömningar om andra antaganden görs eller andra förutsättningar föreligger. Fördelningen av ändamål har tagits fram genom att identifiera Svenska Akademiens huvudsakliga ändamål enligt Svenska Akademiens stadgar. Se not 6. Vid beräkning av pensionsavsättningar görs uppskattning av livslängd och löneutveckling som justeras efter prisbasbeloppet. Beloppet ska löpande indexeras av Svenska Akademien så att beloppet knyts till den årliga utvecklingen av prisbasbeloppet.

Not 3. Nettoomsättning

Belopp i SEK	2023	2022
Intäkter av rättigheter och förlag	824 515	1 062 259
Summa Nettoomsättning	824 515	1 062 259

Not 4. Bidrag

Belopp i SEK	2023	2022
Bidrag från Nobelstiftelsen	5 300 000	5 300 000
Bidrag för arbetet med SAOB ur Lars Forsbergs donation	1 677 100	–
Administrationsbidrag stiftelserna	634 920	590 020
Bidrag från Stiftelsen Fonden för Svenska Akademiens internationella förbindelser	1 271 481	–
Bidrag från Torsten Söderbergs stiftelse för arbetet med SAOL	1 000 000	–
Bidrag från Stiftelsen Doblougskas fonden	300 000	600 000
Summa Bidrag	10 183 501	6 490 020

Not 5. Övriga intäkter

Belopp i SEK	2023	2022
Hysesintäkter	2 230 410	2 102 322
Försäljning av inventarier	–	4 625 245
Elbidrag	207 938	–
Övrig intäkt	20 000	12 100
Summa Övriga rörelseintäkter	2 458 348	6 739 667

Not 6. Övriga ändamålskostnader

Belopp i SEK	2023	2022
Ordboks- och bokutgivningskostnader		
Personalkostnader och utbetalda arvoden	14 202 557	14 757 218
Avskrivningar	21 028	–
Digitalisering och indexering av SAOB	633 038	1 626 955
Övriga kostnader	12 025 650	11 189 113
Summa	26 882 273	27 573 286
Nobelbiblioteks- och prisbedömningskostnader		
Personalkostnader och utbetalda arvoden	5 758 385	5 965 591
Lokalkostnad	2 048 000	2 043 000
Kostnad böcker, tidskrifter, databas och datasystem	1 283 613	1 221 535
Avskrivningar	37 300	30 786
Övriga kostnader	2 608 182	2 738 010
Summa	11 735 480	11 998 922
Fastighetskostnader		
Avskrivningar	404 016	407 304
Övriga kostnader	2 908 370	3 009 312
Summa	3 312 386	3 416 616
Akademisammankomster/ Högtidsdagen/Kvällar på Akademien		
Personalkostnader och utbetalda arvoden	446 541	396 143
Övriga kostnader	3 102 266	2 480 342
Summa	3 548 807	2 876 485
Språkkommunikation/språkkommitté		
Personalkostnader och utbetalda arvoden	515 587	449 080
Summa	515 587	449 080
Summa Övriga ändamålskostnader	45 994 533	46 314 389

Not 7. Administrationskostnader

Belopp i SEK	2023	2022
Personalkostnader och utbetalda arvoden	22 696 168	19 973 473
Kommunikations- och organisationskostnader	1 138 300	1 113 708
Avskrivningar	1 166 132	1 324 258
Fastighetskostnader	2 303 130	3 595 655
Advokatkostnader	18 863	72 775
Övriga kostnader	3 018 347	2 123 102
Summa Administrationskostnader	30 340 940	28 202 971

Not 8. Personalkostnader

	2023	2022
Medeltal anställda		
Stockholm	13	12
Lund	17	17
Summa Medelantal anställda	30	29
Löner, andra ersättningar och sociala kostnader		
Ledamöter	6 476 467	6 239 554
Visstidsanställda	799 753	836 370
Ständig sekreterare	1 701 220	1 614 200
Anställda	16 923 478	16 537 099
Summa	25 900 918	25 227 223
Sociala kostnader	9 168 879	8 596 670
Pensionskostnader till ständig sekreterare	5 052 867	4 173 324
Pensionskostnader övriga	2 315 267	2 585 200
Totala löner, sociala kostnader och pensionskostnader	42 437 931	40 582 417
Övriga personalkostnader	1 181 308	959 087
Totala Personalkostnader	43 619 239	41 541 504

Årsredovisning

Arvodesnivåer för ledamöternas kommittéarbete eller liknande:		SEK	
Allmänt kommittéarvode		10 000	per månad
Direktör (ordförande)		15 000	per kvartal
Kansler (vice ordförande)		10 500	per kvartal
Förvaltningsutskottet		9 750	per kvartal
Nobelkommittén	ordförande	56 250	per kvartal
	övriga ledamöter	50 000	per kvartal
Språkkommittén	ordförande	47 000	per kvartal
	övriga ledamöter	40 500	per kvartal
Kommittén för den nya litteraturen	ordförande	31 000	per kvartal
	övriga ledamöter	27 500	per kvartal
Kommittén för den nya sakprosan	ordförande	31 000	per kvartal
	övriga ledamöter	27 500	per kvartal
Kommunikationsgruppen	övriga ledamöter	21 250	två gånger om året
Arbetsmiljögruppen	övriga ledamöter	21 250	två gånger om året
Teaternämnden	ordförande	15 000	per år
Svenskläraryprisets referensgrupp	ordförande	15 000	per år
Bibliotekarieprisets referensgrupp	ordförande	15 000	per år
Barn- och ungdomspriset	ordförande	15 000	per år
Referensgruppen för anslag ur Stiftelsen Fonden för modern svenska och för svensk språkvård	ordförande	15 000	per år

Not 9. Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar

Belopp i SEK	2023	2022
Byggnader	1 186 356	1 185 780
Markanläggningar	–	3 408
Inventarier	442 120	486 898
Investeringar i annans fastighet	–	86 261
Summa Avskrivningar materiella anläggningstillgångar	1 628 476	1 762 347

Not 10. Resultat från långfristiga värdepappersinnehav

Belopp i SEK	2023	2022
Utdelningar och räntor värdepapper	62 218 211	58 843 602
Premier optioner	1 184 228	4 530 568
Återköp optioner	–283 632	–2 977 577
Resultat från långfristiga värdepappersinnehav	1 620 298	2 211 214
Summa Resultat från långfristiga värdepappersinnehav	64 739 104	62 607 807

Not 11. Resultat från andelar i handelsbolag

Belopp i SEK	2023	2022
Hysesintäkter i handelsbolag	29 906 696	24 038 411
Fastighetskostnader i handelsbolag	-21 081 321	-14 242 781
Resultat från försäljning av fastigheten Cephalus 11	44 394 748	-
Summa Resultat från andelar i handelsbolag	53 220 123	9 795 630

Not 12. Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter

Belopp i SEK	2023	2022
Ränteintäkter	254 826	-
Kursdifferenser	32 100	4 707
Summa Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter	286 926	4 707

Not 13. Övriga räntekostnader och liknande resultatposter

Belopp i SEK	2023	2022
Räntekostnader	-	-1 539
Summa Övriga räntekostnader och liknande poster	-	-1 539

Not 14. Skatt på årets resultat

Belopp i SEK	2023	2022
Aktuell skatt	-924 180	-1 432 430
Uppskjuten skatt	-38 889	-37 603
Skatt på årets resultat	-963 069	-1 470 033

Not 15. Hyresrättigheter

Belopp i SEK	2023-12-31	2022-12-31
Ingående anskaffningsvärde	600 000	600 000
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	600 000	600 000

Not 16. Materiella anläggningstillgångar

Belopp i SEK	2023-12-31	2022-12-31
BYGGNADER OCH MARK		
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	52 370 348	52 370 348
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	52 370 348	52 370 348
<i>Ingående avskrivningar</i>	-18 615 151	-17 425 963
Årets avskrivningar	-1 186 356	-1 189 188
Utgående ackumulerade avskrivningar	-19 801 507	-18 615 151
Utgående redovisat värde	32 568 841	33 755 197
Bokfört värde byggnader	22 767 283	23 953 639
Bokfört värde mark	9 801 558	9 801 558
INVENTARIER, VERKTYG OCH INSTALLATIONER		
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	24 972 757	24 531 378
Inköp	546 777	441 379
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	25 519 534	24 972 757
<i>Ingående avskrivningar</i>	-15 134 352	-14 647 452
Årets avskrivningar	-442 120	-486 900
Utgående ackumulerade avskrivningar	-15 576 472	-15 134 352
Utgående redovisat värde	9 943 062	9 838 405
I utgående redovisat värde ingår ej avskrivningsbar konst på 9 189 641 kronor (f.å. 9 189 641 kronor).		
INVESTERINGAR I ANNANS FASTIGHET		
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	6 450 128	6 450 128
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	6 450 128	6 450 128
<i>Ingående avskrivningar</i>	-6 450 128	-6 363 867
Årets avskrivningar	-	-86 261
Utgående ackumulerade avskrivningar	-6 450 128	-6 450 128
Utgående redovisat värde	0	0

Not 17. Andelar i handelsbolag

Belopp i SEK	2023-12-31	2022-12-31
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	168 451 845	175 486 215
Årets värdeförändring	53 220 123	9 795 630
Ägaruttag	–	–16 830 000
Utgående redovisat värde	221 671 968	168 451 845

Not 18. Andelar i intresseföretag och gemensamt styrda företag

Belopp i SEK	2023-12-31	2022-12-31
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	80 000	80 000
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	80 000	80 000
Utgående redovisat värde	80 000	80 000

Not 19. Andelar i bostadsrätter

Belopp i SEK	2023-12-31	2022-12-31
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	24 525 742	24 525 742
Utgående redovisat värde	24 525 742	24 525 742

Not 20. Andra långfristiga värdepappersinnehav

Belopp i SEK	2023-12-31	2022-12-31
Andra långfristiga värdepappersinnehav		
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	1 515 297 762	1 511 183 966
Årets anskaffningar	126 373 424	238 382 884
Försäljningar	–202 771 050	–234 269 088
Utgående redovisat värde	1 438 900 136	1 515 297 762
Marknadsvärde	1 977 000 451	1 818 095 725

Not 21. Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

Belopp i SEK	2023-12-31	2022-12-31
Upplupna intäkter värdepapperkonsortiet	8 210 559	6 650 229
Övriga poster	1 621 816	1 130 050
Summa	9 832 375	7 780 279

Not 22. Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser

Belopp i SEK	2023-12-31	2022-12-31
<i>Avsättningar utanför tryggandelagens regelverk</i>		
Ingående vid årets början	2 840 064	2 766 481
Belopp som tagits i anspråk	212 695	73 583
Summa	3 052 759	2 840 064

Not 23. Uppskjuten skatteskuld

Belopp i SEK	2023-12-31	2022-12-31
Ingående vid årets början	165 363	127 760
Tillkommande avsättningar	38 889	37 603
Summa	204 252	165 363

Not 24. Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

Belopp i SEK	2023-12-31	2022-12-31
Utestående optioner m.m. – värdepapperkonsortiet	59 994	98 563
Semesterlöner	1 810 748	1 827 931
Upplupna löner	112 037	213 577
Förutbetalda hyresintäkter	373 647	363 396
Övriga poster	2 203 291	2 065 545
Reserv pension	947 916	1 122 917
Summa Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	5 507 633	5 691 929

Not 25. Ställda säkerheter

Belopp i SEK	2023-12-31	2022-12-31
Pantsatta obligationer	57 244 862	57 244 862
Summa avseende egna skulder och avsättningar	57 244 862	57 244 862

Not 26. Eventualförpliktelser

Belopp i SEK	2023-12-31	2022-12-31
Skulder i handelsbolag	119 432 142	97 491 662
Summa	119 432 142	97 491 662

Not 27. Väsentliga händelser efter räkenskapsårets slut

Inga väsentliga händelser har inträffat efter räkenskapsårets slut.

Årsredovisningen har undertecknats den dag som framgår av våra elektroniska underskrifter

Eric M. Runesson

Bo Ralph

David Håkansson

Anders Olsson

Ingrid Carlberg

Tomas Riad

Åsa Wikforss

Jesper Svenbro

Ellen Mattson

Peter Englund

Mats Malm
Ständig sekreterare

Per Wästberg
genom Carina O Lindqvist

Anne Swärd

Steve Sem-Sandberg

Jila Mossaed

Anna-Karin Palm

Horace Engdahl

Tua Forsström

Vår revisionsberättelse har avgivits den dag som framgår av våra elektroniska underskrifter

Grant Thornton Sweden AB

Pernilla Zetterström Varverud
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till styrelsen i Svenska Akademien

Org.nr. 262000 - 1111

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Svenska Akademien för år 2023.

Svenska Akademiens årsredovisning ingår på sidorna 75 - 96 i detta dokument.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av Svenska Akademiens finansiella ställning per den 31 december 2023 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till Svenska Akademien enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Övriga upplysningar

Revisionen av årsredovisningen för räkenskapsåret 2022-01-01 - 2022-12-31 har utförts av en annan revisor som lämnat en revisionsberättelse daterad 14 mars 2023 med omodifierade uttalanden i Rapport om årsredovisningen.

Annan information än årsredovisningen

Detta dokument innehåller även annan information än årsredovisningen och återfinns på sidorna 2 - 74. Det är styrelsen som har ansvaret för denna andra information.

Vårt uttalande avseende årsredovisningen omfattar inte denna information och vi gör inget uttalande med bestyrkande avseende denna andra information.

I samband med vår revision av årsredovisningen är det vårt ansvar att läsa den information som identifieras ovan och överväga om informationen i väsentlig utsträckning är oförenlig med årsredovisningen. Vid denna genomgång beaktar vi även den kunskap vi i övrigt inhämtat under revisionen samt bedömer om informationen i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter.

Om vi, baserat på det arbete som har utförts avseende denna information, drar slutsatsen att den andra informationen innehåller

en väsentlig felaktighet, är vi skyldiga att rapportera detta. Vi har inget att rapportera i det avseendet.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen för bedömningen av Svenska Akademiens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om styrelsen avser att upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risker för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av Svenska Akademiens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till

omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.

- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att styrelsen använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om Svenska Akademiens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att Svenska Akademien inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens förvaltning för Svenska Akademien för år 2023.

Enligt vår uppfattning har styrelsens ledamöter inte handlat i strid med stadgarna eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt god revisionsssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till Svenska Akademien enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningen.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon ledamot av styrelsen i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningskyldighet mot Svenska Akademien eller om det finns skäl för entledigande, eller
- på något annat sätt handlat i strid med stadgarna eller årsredovisningslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionsssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningskyldighet mot Svenska Akademien.

Som en del av en revision enligt god revisionsssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelse skulle ha särskild betydelse för Svenska Akademiens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Stockholm, enligt datum som framgår av elektronisk signering.

Grant Thornton Sweden AB

Pernilla Zetterström Varverud
Auktoriserad revisor

